

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

INFORMOVANOST VEŘEJNOSTI O DOMÁCÍM NÁSILÍ

Diplomová práce

Autor: Martina Šmejkalová

Studijní program: N75074 - Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Zadání diplomové práce

Autor:	Martina Šmejkalová
Studium:	P14K0300
Studijní program:	N7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Název diplomové práce:	Informovanost veřejnosti o domácím násilí
Název diplomové práce AJ:	The public awareness about domestic violence

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá problematikou domácího násilí. V teoretické části jsou popsány druhy, formy, znaky, fáze a také příčiny domácího násilí. Je zde popsána charakteristika a typologie pachatelů domácího násilí a charakteristika žen, dětí, mužů a seniorů v pozici oběti domácího násilí. V další části jsou popsány důsledky domácího násilí. Poslední kapitola se zabývá možnostmi pomoci obětem domácího násilí a také prevence domácího násilí. Empirická část se zabývá analýzou informovanosti české veřejnosti o domácím násilí v Ústeckém kraji. Jako metoda výzkumu je použit dotazník.

VANÍČKOVÁ, Eva, HADJ- MOUSSOVÁ a Hana PROVAZNÍKOVÁ. Násilí v rodině: Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Praha: Karolinum, 1955. ISBN 382- 180- 94. BUSKOTTE, Andrea. Z pekla ven: žena v domácím násilí. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008, 176 s. ISBN 978-802- 5117- 866. VOŇKOVÁ, Jiřina a Markéta HUŇKOVÁ. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. Praha: ProFem, 2004, 194 s. ISBN 80- 239- 2106 - 1.

Garantující pracoviště:	Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.
Oponent:	Ing. et Bc. Stanislav Michek, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	6.11.2014

Prohlášení autora:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma Informovanost veřejnosti o domácím násilí vypracovala samostatně, pod vedením vedoucího práce prof. PhDr. Blahoslava Krause, CSc. a uvedla jsem všechny prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne:

Martina Šmejkalová

Poděkování:

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce prof. PhDr. Blahoslavu Krausovi, CSc. za cenné rady, připomínky a vedení při zpracování mé práce.

ANOTACE

BC. ŠMEJKALOVÁ, Martina. *Informovanost veřejnosti o domácím násilí*. Hradec Králové, 2016. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra sociální pedagogiky. Vedoucí práce Prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Tato diplomová práce se zabývá problematikou domácího násilí. Tato problematika se v poslední době stále více dostává do popředí veřejných diskuzí. V teoretické části jsou popsány druhy, formy, znaky, fáze a také příčiny domácího násilí. Následně jsou představeny předsudky a mýty, které jsou s jevem domácího násilí dodnes spjaty. Je zde charakterizován pachatel domácího násilí. V této souvislosti jsou popsány rizikové faktory, díky kterým se zvyšuje pravděpodobnost, že se člověk stane pachatelem. Dále potom klasifikace pachatelů a v závěru také ženy v roli násilných osob. Další podkapitola věnuje pozornost obětem domácího násilí. Nejdříve je zde oběť charakterizována obecně, je zde uvedena typologie a následně se zabývá ženami, muži, dětmi a seniory v roli oběti. Třetí kapitola uvádí důsledky domácího násilí, kde jsou zpočátku zmíněny protektivní faktory a mechanismy zvládání zátěžových situací, potom jsou následky uvedeny obecně. V další části kapitoly jsou potom uvedeny důsledky syndromu CAN, a pak také důsledky pro dospělou oběť, jimiž jsou syndrom týrané ženy, stockholmský syndrom a posttraumatické poruchy. V závěru kapitoly je zmíněna také náprava pachatele. Čtvrtá kapitola uvádí možnosti a principy pomoci obětem domácího násilí. Je zde zmíněna legislativa, institut vykazání, instituce a organizace, které pomáhají obětem a také možnosti prevence domácího násilí. Empirická část se zabývá analýzou informovanosti české populace o domácím násilí. Průzkum je zaměřen na obyvatele Ústeckého kraje. Jako metoda výzkumu je použit dotazník.

KLÍČOVÁ SLOVA

domácí násilí, pachatelé, oběti, syndrom CAN, institut vykazání, prevence

ABSTRACT

BC. ŠMEJKALOVÁ, Martina. The Public awareness about domestic violence. Hradec Kralove, 2016. Dissertation. University of Hradec Kralove, Faculty of Education, Department of Social Education. Supervisor Prof. PhDr. Blahoslav Kraus, PhD.

This thesis deals with the issue of domestic violence. This issue has recently become increasingly come to the forefront of public discussion. In the theoretical section describes the types, forms, signs, stages and causes of domestic violence. Subsequently, the prejudices and myths that are the phenomenon of domestic violence is still connected. There is characterized by a perpetrator of domestic violence. In this connection describes the risk factors which increase the likelihood that one becomes an offender. There, the classification of offenders at the end of the chapter are listed as a violent person listed women. Another sub-chapter pays attention to victims of domestic violence. First, there is generally characterized by sacrifice, there is a typology and then deals with women, men, children and the elderly in the role of victim. The third chapter presents consequences of domestic violence, where the initially mentioned protective factors and mechanisms for coping with stressful situations, then the consequences are generally given. In the next section are then listed the consequences syndrome, and then the consequences for adult victims, which are battered woman syndrome, Stockholm syndrome and post-traumatic disorders. At the end of the chapter is also mentioned rehabilitation of offenders. The fourth chapter presents the options and principles to help victims of domestic violence. There is mentioned legislation, the institution of expulsion, institutions and organizations that help the victims and the possibility of prevention of domestic violence. The empirical part deals with the analysis of the Czech population awareness about domestic violence. The survey is aimed at residents of the Ústí region. As a research method is used questionnaire.

KEYWORDS

domestic violence, offenders, victims, syndrome CAN, institute reporting, prevention

Obsah

ÚVOD	9
1. Domácí násilí jako sociální deviace	10
1.1 Charakteristika pojmu	10
1.2 Znaky, formy a fáze domácího násilí	12
Znaky.....	12
Formy	14
Fáze	16
1.3 Příčiny domácího násilí	19
1.4 Předsudky a mýty o domácím násilí.....	22
2. Pachatelé a oběti domácího násilí	24
2.1 Pachatelé domácího násilí	27
Rizikové faktory.....	28
Klasifikace pachatelů	29
Ženy jako násilné osoby.....	30
2.2 Oběti domácího násilí.....	30
Ženy jako oběti domácího násilí	32
Muži jako oběti domácího násilí	34
Děti jako oběti domácího násilí	36
Senioři jako oběti domácího násilí.....	37
3. Důsledky domácího násilí	38
3.1 Obecně o důsledcích domácího násilí	41
3.2 Důsledky syndromu CAN	42
Psychická deprivace u dítěte	43
Důsledky týrání dítěte	44
Důsledky sexuálního zneužívání dítěte.....	44

3.3	Důsledky pro dospělou oběť.....	45
	Syndrom týrané ženy.....	46
	Stockholmský syndrom.....	47
	Posttraumatické poruchy.....	47
3.4	Náprava pachatele	50
4.	Možnosti a principy pomoci obětem domácího násilí	52
4.1	Legislativa	53
4.2	Institut vykazání	55
4.3	Instituce a organizace pomáhající obětem.....	57
4.4	Prevence domácího násilí	59
5.	Průzkum informovanosti veřejnosti o domácím násilí.....	61
5.1	Metodologická východiska.....	61
	Cíl.....	61
	Použitá metoda.....	61
	Hypotézy	62
5.2	Analýza zjištěných dat.....	63
	Otázka 1: Osobní zkušenost s domácím násilím.....	63
	Otázka 2: Nejčastější oběť domácího násilí.....	64
	Otázka 3: Vzdělání oběti domácího násilí	64
	Otázka 4: Oběť svým chováním sama pachatele provokuje k agresivnímu jednání.....	65
	Otázka 5: Vzdělání pachatele domácího násilí.	65
	Otázka 6: Rodiny, ve kterých dochází k domácímu násilí.....	65
	Otázka 7: Příčiny domácího násilí.	66
	Otázka 8: Znaky domácího násilí.....	66
	Otázka 9: Formy domácího násilí.	67

Otázka 10: Dostatečná prezentace domácího násilí.	67
Otázka 11: Získávání informací o domácím násilí.	67
Otázka 12: Intervenční centrum	68
Otázka 13: Organizace, které pomáhají obětem domácího násilí.	68
Otázka 14: Oznámení domácího násilí.	69
5.3 Ověření hypotéz.....	69
Závěr průzkumu	71
ZÁVĚR	72
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	73
SEZNAM PŘÍLOH.....	77
PŘÍLOHY	78
Příloha A: Dotazník.....	78
Příloha B: Přehled počtu vykázaní	80

ÚVOD

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila Informovanost české veřejnosti o domácím násilí. Téma jsem zvolila proto, že mě zajímalo, jaké je povědomí české veřejnosti o tomto jevu. Zaměřila jsem se tedy na kraj, ve kterém sama žiju, a to je kraj Ústecký.

Myslím, že domácí násilí je jev, o kterém se dnes na veřejnosti běžně hovoří. Vzhledem k tomu, že ještě v nedávné minulosti tomu tak nebylo, je tento jev opředen mnoha mýty a předsudky, kterým lidé dnes stále věří. Některé mýty nejsou nebezpečné, některé ovšem ano. Rozhodně tyto mýty a předsudky velice stěžují pomoc obětem domácího násilí.

Obětí domácího násilí se může stát opravdu kdokoli. Proto ve své diplomové práci uvádím ženy, muže, děti i seniory v rolích oběti. Domácí násilí zanechává na každé oběti stopy, ať je jí kdokoli. Důsledky jsou velice různé a každý na ně reaguje jinak. Ovšem každá oběť si na dobu, kdy byla vystavena jakékoli formě domácího násilí, odnáší mnoho nehezkých vzpomínek. Zkušenost s domácím násilím zůstává v člověku napořád a je opravdu velice individuální, jak se s takovou zkušeností dokáže daná osoba vypořádat.

Velice důležitou a pozitivní roli hraje fakt, že se poslední dobou neustále zvyšuje počet organizací, které vznikají za účelem pomoci obětem domácího násilí. Kromě toho, že se rozvíjí pomoc obětem, začínají také vznikat programy, které mají za úkol nápravu a pomoc pachateli domácího násilí.

Oběť má v posledních několika letech také mnohem větší oporu v legislativě, která je vytvářena a upravována v její prospěch. Mimo jiné vznikl institut vykázaní, který je stále častěji Policií České republiky používán a je pro oběti velikou pomocí a oporou.

Nejlepší by samozřejmě bylo, kdyby k domácímu násilí nedocházelo vůbec. Kdyby se mu dařilo předejít. I když je dnes oblast prevence domácího násilí poměrně obsáhla, dosud se nepodařilo nalézt osvědčený způsob, jak tomuto jevu zabránit. Je to zřejmě zhola nemožné. Určitě se dá, ale počet výskytů domácího násilí snížit. Třeba jen tím, že si budeme více všimnout situací a lidí kolem sebe, aby mohlo být domácí násilí včas rozpoznáno, oznámeno a oběti rychleji pomoci.

1. Domácí násilí jako sociální deviace

1.1 Charakteristika pojmu

Definovat pojem domácí násilí není zrovna jednoduché, a proto existuje mnoho definic. Domácí násilí má totiž mnoho podob a existuje mnoho interpretací tohoto jevu.

Domácí násilí je: „*Násilné chování mezi dospělými členy existující (popř. bývalé) domácnosti nebo mezi osobami, které mají společné děti.*“ (Matoušek 2008, s. 50)

Další definice ovšem do pojmu „domácí násilí“ zahrnují násilí i mezi ostatními členy rodiny. Například Andrea Buskotte (2008, s. 42) uvádí že: „*Pod pojmem domácí násilí se většinou rozumí opakované a stupňující se násilí fyzické, psychické či sexuální povahy mezi manželi nebo partnery. Problém domácího násilí však lze pojmut v jeho širším významu jako rodinné násilí. Násilí v rodině totiž může mít různé konkrétní podoby, od týrání a zanedbávání dětí přes trýznění seniorů až po zmíněné psychické a fyzické násilí mezi mužem a ženou.*“ Této definice pro domácí násilí se budu ve své diplomové práci držet.

Bílý kruh bezpečí (©2007) definuje domácí násilí následovně: „*Domácí násilí je fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti, intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah.*“

Nezisková organizace ROSA (©2014) potom uvádí následující definici: „*Domácím násilím je obecně rozuměno chování, které u jednoho z partnerů způsobuje strach z druhého. Skrze užití moci, kterou tento strach poskytuje, kontroluje násilný partner chování druhého. Pojem domácí násilí zahrnuje fyzické, sexuální, psychické či ekonomické násilí (či např. vynucenou izolaci), k nimž dochází mezi blízkými osobami. Většinu obětí domácího násilí tvoří ženy, přičemž pachatelé jsou obvykle jejich současní i bývalí partneři (dochází ale i k násilí na dětech, starých osobách, násilí žen proti mužům či k násilí v homosexuálních vztazích.)*“

Z uvedených definic je tedy patrné, že domácí násilí se může odehrávat jak mezi partnery ale stejně tak mezi všemi členy domácnosti. Určitě by bylo chybou se domnívat, že násilí v rodině se odehrává jen mezi mužem a ženou. Dnes se také začíná více mluvit o tom, že se mezi oběťmi domácího násilí objevují také muži.

Vývoj domácího násilí

Násilí je podle Vaníčkové (1995, s. 5): „takové jednání, které druhému způsobí bolest nebo jej *poškodí*.“ Z toho tedy vyplývá, že je to záměrné úmyslné jednání, s cílem ublížit druhému. Vaníčková (1995, s. 5-6) dále mluví o tom, že násilí je sice součástí našich dějin odnepaměti, ale čím dál více je pácháno, aniž by dávalo smysl a navíc, že jeho výskyt se stále zvyšuje.

Násilí, které je pácháno v rodině nebo blízkými lidmi, je také staré snad jako lidstvo samo. Je známo, že ve starověkých kulturách bylo běžnou praxí například zabíjení novorozenců, jako způsob omezování počtu dětí. Ve středověku bylo zase celkem běžné, že se děti, které byly nežádoucí, nechávaly svému osudu opuštěné kdesi v lese. Byl to vlastně přijatelný způsob, jakým se mohli tehdejší rodiče zbavit nemocných nebo znetvořených dětí. Samozřejmě, že se tímto způsobem řešila i ekonomická situace rodiny, kdy by další novorozenec, rodinu po ekonomické stránce příliš zatěžoval. Ještě v 17. století v Evropě existovali kojné, které se staraly o děti i několik let, než se ty opět navrátily ke svým biologickým rodičům, kteří se po tu dobu o své dítě nikterak nezajímali. Dříve bylo ovšem dítě považováno za věc, takže je toto jednání pro nás naprosto nepochopitelné. Po staletí byl také zastáván názor, že žena, děti a služebnictvo byli majetkem otce. Ženy i děti by měly být muži podřízeny. Tato podřízenost ovšem nikdy nebyla úplně stoprocentní a postupem času se stále více oslabovala. Vlastně až v 60. letech 20. století byl prolomen mýtus, že domácí násilí se děje jen v extrémně problémových rodinách, a že se tento jev vyskytuje velmi zřídka. Toto prolomení se ovšem týká jen západní Evropy a USA. Samozřejmě, že se tento průlom v pohledu na rodinu jako takovou, ale i na domácí násilí, nestal ze dne na den. Stálo to mnoho úsilí a času, ale konečně se v této době o tomto jevu, který se vyskytoval a vyskytuje mnohem častěji, než si veřejnost myslí, začalo více mluvit. Zjistilo se, že se domácí násilí vyskytuje vlastně ve všech společenských vrstvách, i když více se objevovalo v rodinách s nižším sociokulturním statutem. Najednou se společnost, která se nesnažila domácímu násilí zabránit, stala společností, která násilí podporuje. Proto se tento problém začal řešit i na úrovni legislativní, měnily se právní řády, vydávaly vyhlášky a zákony a také se mu více začali věnovat odborníci, psaly se knihy apod. (Gjuričová a kol. s. 12-14).

Jak bylo zmíněno výše, prolomení mýtu o domácím násilí se týkal převážně jen USA a západních zemí. Jak uvádí Buriánek a Podaná (2006, s. 12) téma domácího násilí mezi partnery se na veřejnost před rokem 1989 vůbec nedostalo. Až v 90. letech se začaly utvářet organizace, které se orientovaly na pomoc obětem domácího násilí. Úkolem těchto organizací bylo také šířit informace, osvětu mezi veřejností. První sociologické výzkumy se objevily až na přelomu století, zhruba ve stejné době také teprve docházelo k úpravám legislativy u nás.

1.2 Znaky, formy a fáze domácího násilí

Mnoho autorů rozděluje a popisuje znaky, formy i fáze domácího násilí různě. Já zde uvedu jen několik autorů a jejich rozdělení.

Toto rozdělení a definování forem znaků a fází domácího násilí pomáhá do určité míry posoudit, zda se mezi partnery jedná o domácí násilí či nikoli. Je samozřejmé, že samotné posuzování je velice individuální a hlavně subjektivní.

Jak uvádí A. Buskotte (2008, s. 39): *„ženy, které jsou skutečně zneužívány, se jako oběť necítí. Naopak. Ženy mají tendenci svého násilného partnera spíše chránit a jeho chování omlouvat a bagatelizovat. Mnohé by si ani nedovolily považovat verbální útoky, psychické vydírání, ponižování a podobně za násilný trestný čin.“*

Znaky

Podle znaků domácího násilí můžeme vlastně rozlišit, jestli se vůbec jedná o domácí násilí nebo jde třeba jen o jednorázový agresivní akt vůči jiné osobě. Podle znaků posuzují i policisté situaci, ke které jsou přivoláni. Pachatel je také jinak posuzován, pokud se nejedná o domácí násilí, ale o jediný agresivní akt.

A. Buskotte (2008, s. 39) uvádí následující 4 znaky domácího násilí:

1) **Opakování a dlouhodobost**: jeden násilný útok nedefinujeme, jako domácí násilí, ale samozřejmě se může v domácí násilí vyvinout.

2) **Eskalace (stupňování)**: nejdříve mohou nastat jen slovní urážky, které postupně mohou vést k psychickému ponižování, což může přejít k fyzickým útokům, které mohou následně ohrožovat zdraví i život.

3) **Jasně a nezpochybnitelné rozdělení rolí osoby ohrožené a osoby násilné:** za domácí násilí neoznačujeme, pokud se jedná o fyzické nebo psychické napadání, kde se role (násilné a oběti) střídají.

4) **Neveřejnost:** probíhá doma, neděje se tomu na veřejnosti, ve společnosti lidí

Ševčík a Špatenková (2011. s. 39- 41) nabízí jiné, i když svým způsobem v mnohém podobné, rozlišení a definování znaků domácího násilí:

1) **Historie domácího násilí:** *„jedná se o dlouhodobou, opakovanou násilnou situaci s cyklickým vývojem, tzv. násilí na pokračování. Počáteční fáze je charakterizována především verbálními útoky v podobě výhrůžek, ponižování, zastrasování a vyhrožování.*

2) **Stupňování násilí:** kromě verbálních útoků, začíná i násilí fyzické, které se neustále zintenzivňuje. Útoky se objevují stále častěji. Nejdříve útoky míří na snížení sebeúcty oběti, poté se objevují útoky, které ohrožují zdraví a posléze i život.

3) **Násilí mezi blízkými osobami:** *„aktéři domácího násilí jsou vzájemně propojeni citově, sociálně a ekonomicky.“* Dále zde Ševčík a Špatenková zmiňují, že někteří autoři mezi znaky domácího násilí uvádějí neměnnost rolí mezi aktéry, ale oni říkají, že tomu nemusí tak být vždy. Dle těchto dvou autorů je možné, aby se role v určité situaci a po určitém vývoji vyměnily. Týrané ženy mohou použít násilí vůči partnerovi, jelikož se třeba snaží získat zpět to, co ztratily. Dále uvádějí, že: *„V případě domácího násilí jde vždy o kontrolu a moc. Násilná osoba má kontrolu a mocenskou převahu nad ohroženou osobou, používá svoji moc a snaží se oběť donutit k tomu, co chce. Moc může být ale různá – fyzická, psychická, daná společností (např. rodičovská moc nad dětmi) apod.“*

4) **Společné obydlí, společná domácnost:** souvisí to s tím, že se domácí násilí děje v soukromí, společné bydlení toto soukromí zaručuje, domácí násilí se děje beze svědků, s minimem důkazů, autoři ovšem uvádějí, že v určité době, kdy už se domácí násilí děje mezi partnery delší dobu, může se násilí odehrávat i na veřejnosti (rodinné oslavy, v zaměstnání, na chodbě domu apod.)

Další autorka, která se zabývá i domácím násilím ve své knize uvádí další rozdělení znaků domácího násilí. Čírtková (, s. 237-238) popisuje následující typické znaky domácího násilí:

- 1) Soukromí jako místo, kde dochází k partnerskému násilí: k násilí dochází mezi partnery, kteří jsou buď v manželském svazku, nebo v partnerském soužití ve stejné domácnosti. Agresor útočí na oběť na neveřejném místě- nejčastěji ve společném obydlí, oběť je tedy naprosto izolována od jakékoli pomoci nebo zásahu z vnější v době útoku.
- 2) Opakování a postupný nárůst intenzity násilných incidentů: domácí násilí mnohdy začíná snahou izolovat partnera od veškerého okolí- od přátel, známých apod. Později přicházejí drobné fyzické útoky, oběť toto jednání často omlouvá, je sama zaskočená, ataky se stupňují- jsou častější a intenzivnější
- 3) Specifičnost příčin a kořenů domácího násilí: dle Čírtkové „*téměř všechny teorie zdůrazňují, že fyzické, psychické i sexuální násilí mezi mužem a ženou uvnitř partnerského vztahu má zásadně jiné pohnutky a posilovače než běžné kriminální násilí. Jednoduše řečeno domácí agresor není kriminálník.*“ Agresor nepoužívá násilí vůči oběti, aby dosáhl nějakého účelu nebo cíle, který by nějakým způsobem veřejně hlásal. Domácí násilí je nejsnáze definováno spíše jako týrání partnera než jako instrumentální nebo afektivní jednání.

Formy

Tak jako mnoho autorů má různé rozdělení znaků domácího násilí, stejně tak existuje několik rozdělení forem domácího násilí. Je mnoho způsobů, jakým agresor může ubližovat nebo týrat svoji oběť. Je téměř nemožné vypsát všechny tyto způsoby/formy. Všechny tyto způsoby se dají ovšem zatřídit do několika skupin.

Ševčík a Špatenková (2011, s. 47-51) rozlišují tyto základní formy domácího násilí:

-fyzické násilí: je nejvíce vidět, je nejhrubší formou, „*jedinec používá fyzické síly nebo její hrozby k zastrašení, poškození či ohrožení jiné osoby. Fyzické násilí zahrnuje široké spektrum chování, jehož cílem neublížit, zastrašit, přivodit bolest, zranění a fyzické utrpení, např. fackováním, mlácením o zeď či o zem, udeřením*

pěstí, bitím rukou či předměty (řemenem apod.), kopáním, kousáním, strkáním, znehybňováním (svazováním), škracením, cloumáním či třesením, vytrháváním vlasů nebo ochlupení (z genitálií), pálením, ohrožováním bodnou či střelnou zbraní až po útok přímo ohrožující zdraví a život.“

-psychické násilí: *„Jde o vyvolání duševního utrpení, duševní úzkosti, bolesti nebo strasti.“* Psychické týrání je velice častou formou domácího násilí. Často je psychické týrání velice špatně rozeznatelné, vypadá jako normální chování, které je společností plně přijímáno. Psychické násilí nenechává zřetelné a viditelné stopy, jako třeba násilí fyzické, což ovšem vůbec nesnižuje bolest, kterou si oběť prožívá. Navíc má mnohdy horší důsledky na oběti než násilí fyzické. Také se velice těžko prokazuje. Oběť ztrácí sebeúctu, sebedůvěru a sebevědomí.

Psychické násilí autoři dále dělí na:

-neverbální: kam může spadat ničení věcí oběti

-verbální: *„zahrnuje slovní napadání, ponižování, urážení, obviňování, očerňování, zakazování, zastrasování, hrubé chování, hanlivé oslovování, vyhrožování (odebráním dětí, týráním či zabitím domácího mazlíčka, vyhozením z bytu apod.), citové vydírání, soustavnou kontrolu a bezdůvodné podezírání.“*

-ekonomické násilí: *„omezování přístupu k penězům, neposkytování prostředků na společnou domácnost či na děti, absolutní kontrola nad příjmy a výdaji, zatajování finanční situace společné domácnosti...“* Dále sem mohou spadat situace, kdy agresor zneužívá nějakou věc oběti nebo nakládá s jejím majetkem, aniž by na to měl právo.

-sociální násilí: agresor zamezuje styku oběti s rodinou, přáteli, známými, nebo zamezuje styku s jinými lidmi, používá děti nebo jiné osoby, aby mohl vytvářet nátlak na oběť. Tím, že je oběť izolována od ostatních získává nad ní agresor postupně čím dál větší moc. Má nad ní absolutní kontrolu- neustále se ptá kde byla, s kým, kam jde, co bude dělat apod. Dává oběti neustále rozkazy, zákazy, vyhrožuje své oběti. Oběť sama se postupem času stahuje a omezuje kontakt se svým okolím. Nejdříve chce plnit přání agresora a vyhnout se tomu, aby se agresor naštvál, dostal podnět k útoku, oběť ho nechce „provokovat“, omlouvá ho a posléze se snaží vyhnout neustálým otázkám a pochybnostem svých přátel, rodiny, známých apod. a později u oběti převládá stud a strach.

-sexuální násilí: „nedobrovolný sexuální kontakt jakéhokoli druhu, resp. jako jakoukoli situaci, kdy je jedinec nucen podílet se na nežádoucích, nebezpečných nebo ponižujících sexuálních aktivitách.“ Jedná se o akt agrese a násilí, nemusí se vždy jednat o to, že agresor chce sexuálně uspokojit, ale o to, že chce oběť ponížit nebo pokořit.

Jak dále uvádějí Ševčík a Špatenková (2011, s. 51-52) i po ukončení vztahu s agresorem může jeho násilné chování pokračovat a to: „*ve formě nebezpečného / nežádoucího pronásledování, obtěžování, slídění a vyhrožování (e-partner stalking)...stalking je úmyslné, zlovolné pronásledování a obtěžování jiné osoby, které snižuje kvalitu života a ohrožuje její bezpečnost.*“ Mezi hlavními znaky stalkingu patří neustále směřování pozornosti na oběť, která o ni samozřejmě nestojí a nežádá o ni. Stalking se projevuje pronásledováním, vyhrožováním, neustálým telefonováním, psaním emailů, sms zpráv, agresor čeká na svoji oběť před domem, před zaměstnáním, posílá své oběti (bývalému partnerovi/partnerce) dárky nebo přání. Stalking se objevuje po zániknutí manželství, které trvalo mnoho let, stejně jako po zániknutí partnerských vztahů. Autoři uvádějí, že se objevuje hlavně u vztahů, které zanikly po nejméně čtyřech letech soužití. Agresory v tomto případě nemusí být nutně jen bývalí partneři nebo partnerky, ale také jejich sourozenci, rodiče, prarodiče.

Zmíněné formy domácího násilí se občas objevují izolovaně, mnohem častější ale je, že se formy prolínají. Oběť je poté vystavena několika formám násilí najednou, což ji staví do obtížné a velice náročné situace- a to jak po psychické, tak po fyzické stránce. Agresor získává stále větší převahu a moc, po které tolik touží, tím víc, čím méně zbývá oběti sil (psychických i fyzických).

Fáze

Domácí násilí se jeví, jako náhodné a nepředvídatelné. Ovšem mnoha autory sou popsány fáze domácího násilí, které se objevují a stále opakují, jak ve vztazích mezi partnery tak ve vztazích mezigeneračních a transgeneračních. Tyto fáze se ve vztahu objevují poté, co agresor poprvé zaútočil na svoji oběť (formy možného útoku jsou již popsány výše). I přes to, že jsou fáze popsány velmi dopodrobna a je uváděno, že

se vyskytuje ve všech vztazích po prvním útoku, je samozřejmé, že i fáze domácího násilí mohou být v různých vztazích v určitých ohledech velmi rozdílné, ale vesměs jsou si v těch hlavních bodech velice podobné.

Buskotte (2008, s. 63- 66) mluví o Spirále násilí, která obsahuje 3 fáze.

První fází je stupňování napětí. V této fázi jsou typické hádky, agrese a verbální útoky. Ve vztahu se objeví napětí, negativní atmosféra, probíhají neustálé hádky. Agresor začíná s verbálními útoky, protože se snaží být ženou vyprovokovaný. Oběť se snaží být opatrná, vyhýbá se agresorovi, aby se neopakovaly hádky, snaží být s k němu hodnější, milejší, starostlivější. Samozřejmě se snaží, aby se o hádkách dozvědělo, co nejméně lidí, nejlépe vůbec nikdo. Pokud se oběť již s touto fází setkala, ví, že když se bude sebevíc snažit, agresor stejně znovu vybuchne a hádky znovu začnou. Dokonce pokud oběť cítí, že se napětí stupňuje a je chvíli před „výbuchem“, snaží se sama vyvolat hádku, agresora vyprovokovat. Je to jen z toho důvodu, že chce, aby to už bylo za ní, a samozřejmě, aby se to vše odehrálo v soukromí- to je pro ni velice důležité. Oběť si tak připadá, že má vše pod svou kontrolou a připadá si připravená, což je pro její psychický klid také velice důležité.

Druhá fáze je fáze exploze. Přichází po první fázi, která může trvat i velice dlouho. Agresor nechává v této fázi volný průběh svoji agresi, oběť většinou nemá šanci odhadnout, kdy k explozi dojde. Oběť tedy zjistí, že nemá kontrolu nad chováním agresora. Reakce na toto jednání je různá, jsou zoufalé, cítí se bezmocně. Všechny tyto pocity způsobují to, že se oběť cítí velmi slabá a proto není schopná provést jakoukoli protiakci. Jiné oběti zase agresorovi jeho rány oplácí ihned, jiné volají policii nebo také utíkají ke známým, rodině, přátelům apod. fáze exploze trvá relativně krátce.

Třetí fází jsou podle autorky líbánky. V této fázi se agresor své oběti neustále omlouvá, zaplavuje ji dárky, kytkami, stará se o ni, je na ní velmi něžný, pomáhají s dětmi, s domácností. Někteří agresoři svého předešlého jednání zcela upřímně litují a doopravdy by rádi vrátili čas. Agresoři tvrdí své oběti, že se z předešlé situace poučili, snaží se ze všech sil, aby je oběť neopustila, snaží se ze všech sil s ní usmířit. Existují agresoři, kteří v této fázi souhlasí s vyhledáním odborné pomoci. Pro oběť je toto fáze zklidnění. Po druhé fázi jsou většinou rozhodnuté, že partnera opustí, jejich rozhodnutí ale stále více slábne s množstvím omluv od agresora. Oběť uvěří všem

slibům a plánům do budoucna, uvěří tomu, že se změní, tak jak jí říká. Pokud oběť vyhledá pomoc u svých přátel nebo rodiny, většinou se dočká odpovědi, že se časem všechno zlepší. Oběť tuto fázi velmi bagatelizuje, označuje celou situaci za špatné období, které přejde, snaží se přijít na nějaké příčiny, které mohli způsobit agresorův útok a jednání. Bohužel za nějaký čas přijde pro oběť zklamání- přijde první fáze, po ní druhá a celá spirála se neustále opakuje.

Ševčík a Špatenková (2011, s. 52- 55) zmiňují fáze čtyři a mluví o Cyklu domácího násilí. Tyto čtyři fáze trvají různě dlouho a mají různý interval trvání, který se při postupném opakování cyklu zkracuje. Násilí fyzickému předchází ve většině případů násilí emocionální a psychické.

První fází dle autorů je napětí: „*Napětí roste, selhává komunikace, ohrožená osoba začne mít strach a pociťuje potřebu usmířit se s násilnou osobou.*“ V této fázi začíná být špatná atmosféra, agresor je podrážděný, nespokojený, neustále všechno kritizuje. Oběť se snaží ve všem agresorovi vyhovět, snaží se zabránit výbuchu agresora, je velice submisivní.

Druhá fáze je fáze násilí. Zde naplno násilí propuká. Oběť cítí vinu, že nedokázala výbuchu násilí zamezit. Probíhá zde emocionální, psychické i fyzické násilí, záleží na tom, co se již ve vztahu odehrálo. Agresor může rozbít nábytek, věci, snaží se získat moc nad svou obětí, fyzicky i psychicky jí týrá. Oběť prožívá strach, úzkost a bezmoc. Z této fáze si oběť odnáší modřiny, někdy i zlomeniny, někdy je k projevům násilí přivolána policie. S postupem času se násilí v této fázi neustále zhoršuje.

Třetí fáze je fáze usmíření a líbánek. Agresor nechce ztratit nad svou obětí moc a kontrolu, nemůže tedy dopustit, aby ho oběť opustila. Nyní se tedy agresor začíná omlouvat, slibovat- že se to už nikdy nestane, že se změní, v této fázi dává najevo svůj smutek, lítost i lásku- i když to někdy jen předstírá. Velmi časté jsou dárky a květiny. Oběť uvěří slibům agresora a zůstává s ním ve vztahu. Někdy má tato fáze pokračování- pokud neuspěje agresor se sliby a omluvami, začne oběti vyhrožovat- sebevraždou nebo sebepoškozováním, svaluje vinu na oběť, tvrdí, že to vykládá jinak, než se ve skutečnosti incident stal.

Čtvrtou fází je fáze klidu. Někteří autoři tuto fázi přidávají k fázi líbánek. V této fázi je relativní klid, nevyskytují se zde žádné násilné incidenty, agresor dokonce

může splnit některý ze slibů, které dal oběti. Oběť získává falešný pocit, že je násilí zažehnáno, ale fáze klidu se postupně mění ve fázi napětí.

Celý cyklus se dle autorů stále opakuje, může trvat několik let i několik desítek let, stejně jako týdny nebo měsíce, do té doby než je přerušen. Mluví také o tom, že ne u všech vztahů platí tento cyklus, ale že u všech vztahů platí jediné- „...*domácí násilí má vzestupný charakter. V tomto kontextu by mělo být domácí násilí popisováno spíše jako spirála, nikoli jako kruh, jak je to v současné literatuře obvyklé.*“

1.3 Příčiny domácího násilí

Příčin domácího násilí je uvedeno mnoho. Na příčiny existují mnohé teorie a každý autor na ně pohlíží jinak. To, co je pro někoho příčinou, pro toho druhého, příčinou být nemusí. Existují mnohá vysvětlení proč a z jakého důvodu se domácí násilí ve vztahu objevuje.

Ševčík a Špatenková (2011, s. 32- 37) uvádějí jednofaktorové i multifaktorové teorie, které se snaží vysvětlit vznik domácího násilí.

Mezi jednofaktorové teorie dle nich patří:

Biologicko- genetické teorie: tyto teorie se neudržely příliš dlouho. Vysvětlují příčiny domácího násilí pouze v predispozicích k agresivnímu chování, neberou v potaz/nevysvětlují konkrétní situace domácího násilí. V současné době se na agresivní chování navíc již nepohlíží jen jako na něco, co je záležitostí dědičnosti nebo hladin hormonů.

Psychologické teorie: zde se uvažuje o tom, že příčiny domácího násilí jsou v povahových vlastnostech agresora. Za příčinami mohli stát poruchy osobnosti, deprese, koncept Freuda o masochismu- ten měl původ v selhání Oidipovského komplexu, vesměs to znamená, že oběti žijí ve víře, že trpět si zaslouží a proto se násilí ze strany agresora podřizují. Další psychologické teorie byly postaveny třeba na tom, že si agresor v dětství nevytvořil dostatečně jisté vazby a nebyla mu poskytnuta dostatečná láskyplná péče a z toho důvodu se u něj objevují sklony k násilí. Teorie sociálního učení mluví zase o transgeneračním přenosu vzorců

násilného chování. Další teorie v 70. letech 20. století vysvětlovala příčiny domácího násilí jako důsledek prožitého stresu v rodině. Slabou stránkou této teorie je fakt, že už nevysvětluje, z jakého důvodu se domácí násilí objevuje jen v některých rodinách, když nějakou formu stresu si prožije každé rodinné soužití. Ovšem: „*Komplexněji jsou pojaté teorie stresu, které již zohledňují procesy probíhající uvnitř i vně rodiny a analyzují souvislosti mezi zdroji a možnostmi na jedné straně a stresem a požadavky na druhé straně.*“ Ukazuje se (na základě empirických šetření), že lidé, kteří prožívají menší míru stresu, se poté následně projevují menším stupněm násilí. Stres ale nemusí být vždy tím hlavním důvodem, může jím být i frustrace a nespokojenost agresorů, kteří následně tyto pocity přesunují na své oběti (rodinu).

Sociologické teorie: příčiny domácího násilí jsou posuzovány z feministického hlediska. Domácí násilí je vlastně produkt mužské společnosti, zdroje násilí jsou potom v jevech, které souvisí s uplatňováním moci a kontroly. Ke vzniku domácího násilí mimo jiné připívají rozdíly mezi členy rodiny (věkové, genderové rozdíly, jiné zájmy a konflikty, které jsou způsobeny různými sociálními rolemi). Velký vliv má také to, jak společnost, ve které rodiny žije, obecně toleruje násilí.

Feministické přístupy: dle nich bere žena násilí jako svoje sociální a biologické dědictví, což vede k takovému chování ženy, které násilí ze strany muže podněcuje. Výchova vede k tomu, aby ženy byly submisivní, muže poslouchaly, ve všem mu vyhověly. „*Manželství je instituce, která ženy legitimně situuje do role oběti*“. Podle protichůdných názorů, ale není společnost patriarchální, ale matriarchální. Žena v rodině předává a udržuje normy a hodnoty. Muž si potom do manželství přináší i nepřátelství vůči ženám. Násilí vůči matce je naprosto kulturně a sociálně nepřijatelné, mnohem jednodušší je si vybit zlost na partnerce. Muž se tím vlastně brání proti tomu, aby byl své ženě podroben.

Multifaktorové přístupy (kauzální model):

Ševčík zde uvádí model D. G. Guttona, který uvažuje o čtyřech zdrojích a příčinách domácího násilí, které se navzájem propojují a ovlivňují:

Makrosystémová rovina vidí příčiny v hierarchii hodnot společnosti, kde teda jsou muži považováni za dominantnější, mají vůdčí roli. Patriarchální smýšlení tohoto typu je potom vhodným prostředím pro vznik domácího násilí.

Exosystémová rovina, kde ekosystém chápe autor jako širší okruh, komunitu lidí, ve které se člověk pohybuje. Jsou zde formální i neformální struktury, se kterými člověk přichází do kontaktu a které ovlivňují jeho chování. Exosystémové příčiny potom mohou přispět k rozvoji domácího násilí, můžeme sem zařadit například nezaměstnanost, málo financí, nižší vzdělání, které ji znemožní přístup k určitým sociálním institucím apod. Stejně jako ekosystém může domácí násilí rozvíjet, může také tento rozvoj brzdit.

Mikrosystémová rovina představuje rodinu. V rodině samotné vznikají situace, které podněcují k násilí. K hlavním rizikům tedy patří soukromí, které rodina zajišťuje, jasné rozdělení rolí- role mohou být v rozporu se zájmy jejích členů. Další riziko pak představuje to, že se partneři velice dobře znají a dokáží odhadnout své reakce a způsoby chování.

Ontogenetická rovina: ta vidí příčiny v samotném jedinci. A to jak v charakteristice násilníka tak i oběti. Tato rovina je dost podobná původním psychologickým teoriím. Tato rovina uvažuje o celém vývoji jedince, který byl, poznamenám tak, že se naučil jednat a řešit stresové a jinak podobné situace agresivně.

Domácí násilí se vyvíjí postupně. Rozhodně nemusíme za začátek domácího násilí považovat první facku, pěstí, první vyhrožování apod. Domácí násilí může postupně začínat mnohem dříve a může trvat i několik let než dojde například k prvnímu fyzickému útoku. Jsou to malé nenápadné maličkosti, kterým zpočátku nikdo nevěnuje větší pozornost.

Buskotte (2008, s. 44) uvádí několik takových prvních varovných signálů, které by měly (především ženu v pozici oběti) upozornit na to, že se ve vztahu postupně rozvíjí domácí násilí. Tyto varovné signály jsou následující:

- žena si raději nechá svůj vlastní názor pro sebe, aby muže nerozčílila a zajistila tak klid v rodině
- proto, aby udělala svému partnerovi radost, vykonává mnoho aktivit, které nemá ráda

- pokud přece jenom musí s partnerem prodiskutovat nějaké závažné téma, problém, tak to odkládá leckdy i několik dní nebo dokonce týdnů- hledá pro to tu nejvhodnější chvíli
- žena se bojí partnerových reakcí, a proto se v jeho blízkosti nedokáže úplně uvolnit
- žena se přestala scházet s přáteli, které jí její partner nechválil
- i přesto, že je žena nemocná, unavená nebo se jí nechce, souloží se svým partnerem- vzdorovat mu by jí stálo mnohem více sil
- na prvním místě jsou přání a potřeby partnera než její vlastní
- nejdříve se zeptá na svolení partnera, než si domluví schůzku s přáteli nebo kolegy.

1.4 Předsudky a mýty o domácím násilí

Domácí násilí je jev, o kterém se veřejně nemluví příliš dlouho. To ovšem neznamená, že by před padesáti lety nebylo. Ono bylo, ale jen se o něm nemluvilo- byla to věc rodiny, která si také tento problém měla sama vyřešit. I z tohoto důvodu je domácí násilí opředeno mnoha mýty a předsudky, kterým dodnes mnoho lidí věří. I tyto předsudky dokáží dost znepríjemnit pomoc obětem násilí i jejich snahu svoji situaci změnit a od agresora odejít. Mýty a předsudky se objevují ve všech společenských vrstvách, u lidí s různým vzděláním, s různou ekonomickou úrovní.

Buskotte (2008, s. 23- 28) uvádí několik takových mýtů, kterým lidé v naší společnosti a v dnešní době stále věří.

Jsou na sebe zlý, protože milují usmiřování (aneb ...to se přece v lepší společnosti stát nemůže). Autorka uvádí, že si většina lidí myslí, že k domácímu násilí dochází v sociálně slabých rodinách, kde partneři mají nižší vzdělání. Tento mýtus přetrvává nejen v naší společnosti i přesto, že bylo mnohými studii a výzkumy naprosto jasně prokázáno, že k tomuto jevu dochází ve všech společenských vrstvách a to bez ohledu na vzdělání nebo finanční situaci rodiny.

Ale on je agresivní opravdu jen tehdy, když se něčeho napije! Požití alkoholu úzce souvisí s násilnickými sklony, ale alkohol rozhodně není jedinou příčinou násilného chování. Tím, že člověk požije alkohol, ztrácí zábrany, snižuje se mu

sebekontrola. Alkohol ale rozhodně není samotnou příčinou- velké množství lidí se po napití agresivně rozhodně nechová.

Všechno má svůj důvod (aneb...asi ho vyprovokovala...). Tento názor vlastně dle autorky ospravedlňuje samotné agresivní jednání a dělá z oběti vlastně spoluviníka. Ospravedlňuje reakci násilníka na chování oběti- na to, že měla odlišný názor, kritizovala ho, byla mu nevěrná nebo jen nedokázala splnit to, co po ní partner žádal. Lidé, kteří zastávají tento názor, vlastně říkají, že je domácí násilí v pořádku- žena se prostě nechovala vhodně a tak ji muž „usměrnil“.

Muži si přeci nesmějí nechat všechno líbit. Tento názor vlastně ve svém důsledku dle A. Buskotte znamená, že muži mají nad svými partnerkami určitá práva a moc. Žena by se dle tohoto názoru měla muži, který o všem rozhoduje, ve všem podřídít.

V manželství to prostě někdy skřípe...Hádky nebo výměny názorů se nevyhnou žádnému vztahu. Ovšem hádky a krize ve vztahu jsou opravdu dost rozdílné od domácího násilí.

Vždyť si přece toho muže vybrala sama. Zde svalujeme vinu na oběť domácího násilí, kdy říkáme, že si za to, že je týraná a zneužívaná může žena sama. Dáváme zde najevo, že vlastně souhlasíme s tím, aby byla takovému jednání vystavena. Muž se rozhodně nemusel násilnický chovat od počátku vztahu. Mnohdy tomu bývá právě naopak. Na začátku vztahu je více než pozorný a empatický. Z toho, že je muž bláznivě zamilován se může stát chorobná žárlivost a po násilnickém aktu samozřejmě přichází omluvy a žena si vlastně postupně zvykne, že se její muž takto chová, že je to u něj „normální“ a trpí i několik let. Žádná žena nejde do vztahu s tím, že by chtěla být vystavena domácímu násilí, prostě potom jen marně věří tomu, že se vše obrátí a ona bude mít doma toho muže, kterého poznala.

Tak proč se s ním nerozejde, když je to tak strašné! Ženy se se svými partnery často nerozejdou ze strachu- ze strachu, co bude po rozchodu. Bojí se, aby vše zvládli po finanční stránce, aby byly schopné se postarat o své děti, a v neposlední řadě se bojí, jak bude rozchod působit na děti. Posléze žena začne přemýšlet nad tím, jestli není ona příčinou toho násilnického chování. Jakákoli zmínka o rozchodu před partnerem samozřejmě vede ještě k větší agresi a úměrně s tím klesá i odvaha ženy partnera opustit.

Bylo toho na něj poslední dobou příliš. Není divu, že mu prostě „ujela ruka“! Tento argument vlastně násilnické chování omlouvá, bagatelizuje, dělá z takového chování naprosto běžnou reakci na stres nebo frustraci. Ani kdyby toto chování bylo výjimečné, přece ho nemůžeme takto omlouvat! Násilníci si vybíjejí svoji zlost na slabších jedincích (děti, žena) a na těch, kteří jim důvěřují.

Nechci se vměšovat do cizích záležitostí. Ti dva by si to raději měli vyřešit mezi sebou. Jak píše autorka, oddací list nedělá z partnera vlastníka toho druhého. Nemůže s ním jednat jen na základě svého uvážení. Domácí násilí rozhodně není soukromou záležitostí, nad kterou by měli ostatní zavírat oči. Tím, že se nevměšujeme do cizích záležitostí, se vlastně zbavujeme odpovědnosti. Takový člověk myslí jen na sebe- aby z toho hlavně on neměl problémy.

Čírtková (2008, s. 40- 41) zase uvádí 3 mýty, které se týkají příčin domácího násilí, a které se v naší společnosti stále objevují:

1. mýtus mluví o tom, že oběť špatně reagovala na násilí, které se objevilo úplně na počátku. Násilí se oběti děje jen proto, že si ho nechá líbit. Tento mýtus vlastně říká, že příčinou domácího násilí je sama oběť, která si nedokáže s násilím, které je na ní pácháno sama poradit.

2. mýtus zase říká, že příčinou domácího násilí je tolerance společnosti, tedy lépe řečeno to, že společnost na domácí násilí nikterak nereaguje. Zde se jedná opět o přenášení odpovědnosti, tentokrát ale z pachatele na společnost.

3. mýtem je to, že pachatel vlastně jen kopíruje vzorce z rodiny, ve které vyrůstal. Samozřejmě, že toto kopírování agresivních vzorců může být příčinou, ale tady bychom se poté tedy měli zastavit u otázky, kde se vzalo to násilí v oné původní rodině.

2. Pachatelé a oběti domácího násilí

Jak již bylo řečeno výše, jedním ze znaků domácího násilí je jasné a nezpochybnitelné rozdělení rolí- na osobu násilnou a na osobu ohroženou. Za osobu násilnou tedy považujeme pachatele domácího násilí.

Nejprve bych ráda objasnila základní pojmy, které se k pachateli jako takovému váží. V první řadě se nezpochybnitelně jedná o pojem agrese, agresivita a násilí.

Dle Dostálové (2011, s. 19) je agrese: „*vědomé a záměrné chování, jednání, násilná aktivita jedince či skupiny, která poškozuje druhého, působí bolest, utrpení, omezuje a brání jiné osobě v pohybu, činnosti.*“

Podle stejné autorky je potom agresivita: „*tendence, připravenost k agresivnímu chování vůči osobě, skupině, komunitě. Prosazování svých zájmů bez ohledu na okolí.*“

Fisher a Škoda (2014, s. 47- 48) uvádí, že: „*Agresivní chování z hlediska sociální patologie můžeme definovat jako porušení sociálních norem, jako chování omezující práva a narušující integritu sociálního okolí.*“ Dále mluví o násilí, které: „*bývá někdy za agresivitu zaměňováno. Jedná se o pojem používaný pouze pro lidské jednání a chování...Přírodní vědy (studium zvířat) tradičně používají pojem agresivita.*“

Fisher a Škoda (2014, s. 48-50) také ve své publikaci uvádějí druhy agresivity z pohledu sociální patologie. Zároveň dodávají, že jedno agresivní chování může odpovídat více druhům agresivity.

Zlostná agresivita: jedná se o reaktivní formu, kdy může jít o vyjádření nevole, kdy tedy není přílišné zaměření na cíl. Jedná se spíše o impulzivní chování, afektivní, které se vyznačuje minimální nebezpečností. Pokud se ovšem jedná o mstu, tak tam nebezpečnost stoupá, jelikož msta poté přináší vnitřní uspokojení a jde hlavně o cílené způsobování bolesti.

Instrumentální agresivita: zde se agresivita stává prostředkem k dosažení nějakého cíle. Cílem může být i vlastní ochrana. Negativně je vnímáno tehdy, pokud se jedná o aktivní jednání, které je zaměřeno na uspokojení potřeb agresora.

Spontánní agresivita: v tomto případě záleží na míře aktivity a reaktivity. Pokud agresivní chování přináší emocionální uspokojení, jedná se také zároveň o chování patologické.

Čermák (1999, s. 10) také ve své publikaci uvádí druhy agrese, které jsou sice založeny na studiu zvířat, ale jak sám uvádí i toto rozlišení může být přínosem pro studium té lidské:

1. Predátorská agrese: „*je útočným chováním zvířete proti přirozené kořisti.*“
Jedná se o agresí, která se děje mezi dvěma různými druhy.

2. Agrese mezi samci: ta se děje v rámci jednoho druhu, kdy je cílem nastolení hierarchie.
3. Agrese vyvolaná strachem: ta se objevuje, pokud jedince něco ohrožuje a on před tím nemůže uniknout.
4. Dráždivá agrese: ta je vyvolána nějakými objekty, může ji předcházet frustrace, hlad, únava nebo jiné stresory.
5. Mateřská agrese: se projevuje, pokud se matka ocitne v situaci, kdy je ohroženo její mládě
6. Sexuální agrese: „*je vyvolána stejnými podněty, které jsou příčinou sexuálních reakcí.*“
7. Agrese jako obrana teritoria: je to vlastně reakce jedince, pokud je narušeno jeho území

Dále Čermák (1999, s. 11) rozlišuje další druhy agrese jako verbální, fyzickou, přímou a nepřímou. Přímé fyzické napadení může být například kopnutí, přímé verbální potom nadávky nebo zesměšňování. Ničení věcí osoby, která je objektem agrese je potom považováno za nepřímou fyzickou agresi a pomluvy nebo nenávislné žerty potom za nepřímou verbální agresi, kam také může spadat i symbolická agrese, kde pachatel svoji agresi vlastně vyjádří například v kresbách nebo básních.

Je otázkou proč někteří lidé nejsou schopni řešit podobné situace podobným způsobem, ale řeší je násilím. Také je určitě na místě otázka, proč jsou pachateli převážně muži. Otázek ohledně toho, jak je možné, že se někdo stane obětí a někdo pachatelem domácího násilí je mnoho. Ovšem jisté je pouze to, že každý člověk je schopen použít násilí vůči jinému. Za posledních 15 let se zvýšila kriminalita, která je spojená s násilím a dopouštějí se jí převážně muži. Co se týká pachatelů sexuálního násilí, tak zde je 95 – 99% mužských pachatelů a zřídka jsou muži oběťmi. Pokud se obětí násilného trestného činu (vražda, ublížení na zdraví, pokus o vraždu apod.) stane muž, tak většinou osobu, která toto vykonala, zná jen velice povrchně, kdežto pokud se obětí stejného trestného činu stane žena, pachatel takového činu je většinou někdo z jejího blízkého okolí, někdo koho dobře znala. (Buskotte, 2008, s. 67)

2.1 Pachatelé domácího násilí

Určitě neexistuje jen jeden typ osobnosti, u kterého je jisté, že se z něho vyvine pachatel domácího násilí. Pro to, aby se člověk stal pachatelem domácího násilí, je potřeba více vlivů, které na jedince působí. I přes to, že nejde jednoznačně určit přesně typ pachatele nebo ukázat na nějakou osobu a říci- ta se určitě stane pachatelem, mnoho odborníků se již snažilo alespoň zdánlivě pachatele domácího násilí charakterizovat.

Jedním z autorů, které se o to ve své publikaci pokoušejí je Vágnerová (2014, s. 582). Autorka mluví o tom, že pachatelé nemusejí být jedním typem osobnosti, ale vyznačují se jistými rizikovými vlastnostmi, které jsou všem pachatelům tohoto násilí stejné. Pachatelé domácího násilí dle autorky: *„mívají obecný sklon k agresii, zvýšenou pohotovost reagovat vztekem, jsou výbušní a mají problémy s ovládnutím svého chování. Nebývají empatictí a nedokáží zvládat běžné problémy únosnějším způsobem. Bývají silně majetníci a žárliví, potřebují partnerku ovládat....Mívají zvýšenou potřebu moci nad partnerkou, kombinovanou s obavami z ohrožení své pozice a ze ztráty kontroly nad situací. Bývají extrémně citliví na každý náznak možného oslabení jejich autority. Vyžadují, aby se žena...přizpůsobila jim a podřídila se všem jejich požadavkům, ženská musí poslouchat. Jsou přesvědčeni, že mají právo hodnotit, co je správné, a vynutit si podřízenost jakýmkoli způsobem, který považují za vhodný.“*

Pachatel si myslí, že jeho chování je správné a vinu za své chování svaluje na nejrůznější okolnosti a souvislosti nebo na samotnou oběť. Podle svého mínění měl prostě právo zasáhnout a chovat se tak, jak se choval, měl právo použít násilí a být rozčilený. Oběť dle pachatele není schopna svoje povinnosti plnit bez kontroly a samostatně, nebo je není schopna plnit vůbec, případně se chová nepřijatelně a tak je potřeba, aby byla zjednána náprava. (Vágnerová, 2014 s. 582)

Jak již bylo zmíněno, tak pachateli domácího násilí se většinou stávají muži. Jedním z důvodů proč se muži více chovají agresivně než osoba opačného pohlaví, může být i hormon, který mají ve svém těle ve větším množství (deset až dvacetkrát více) než ženy- testosteron. Ovšem průzkumy, které se zabývali vlivem testosteronu na zvýšené agresivní chování mužů se různí- některé potvrzují, že za to může právě jen tento hormon, jiné toto tvrzení zase naopak tvrdě odmítají. Další podobné teorie

hovoří o tom, že muži jsou vlastně agresivní, protože jim je to dáno vývojem a v historii bylo toto chování vlastně bráno za silně pozitivní vlastnost. Všechny tyto teorie docela obstojně vysvětlují, proč se muži chovají více agresivně než ženy, ovšem jen stěží dokáží vysvětlit, proč někteří muži mají potřebu vybijet si tuto agresivitu vybijet na těch nejslabších a nejbezbrannějších- na své manželce, příp. dětech. Také je faktem to, že někteří muži páchají násilné trestné činy a jiní by nikdy nikomu nedokázali ublížit a ani neublížili. Takže i když se zdají být podobné teorie velice logické, nedokáží vysvětlit toto mužské chování komplexně. Co se týká výzkumu sociálních věd, ty hovoří o tom, že agresivní chování je chování naučené. Jedinec si vlastně vypěstuje vzorec chování, které v minulosti nejednou přineslo úspěch- zjistil, že když se bude chovat agresivně, dosáhne svého cíle snadněji. Jedinec se také mohl takovému chování naučit od svého vzoru. Vzorem mohou být jakékoli osoby v jeho blízkosti- rodiče, příbuzní, kamarádi apod. Agresivnímu chování se také může naučit dítě tím, že domácí násilí, které probíhá mezi jeho rodiči, mu vštíjí špatný obraz postavení muže a ženy v partnerském vztahu. Dítě nezná jiné řešení problémů, přijde mu normální využívat násilí jako prostředek k dosažení svého cíle, protože to vidí ve své vlastní rodině od nejútlejšího věku. (Buskotte, s. 68- 70)

Rizikové faktory

Existují také faktory, které ovlivňují výskyt a průběh agresivního chování pachatele domácího násilí. Vyhnalová (2011, s. 25- 26) uvádí tyto:

1. anomálie osobnosti: jsou to lidé, kteří jsou emočně nestabilní, agresivita i majetnické chování se u nich vyskytuje ve vyšší míře, jsou konfliktní, chtějí od svého partnera to, aby jim byl naprosto podřízen
2. transgeneračním přenos agresivního chování: zde hraje důležitou roli sociální prostředí, ve kterém se jedinec vyskytuje, dítě se agresivnímu chování učí v rodině nápodobou, jedná tak, jak od malička vidělo ve své rodině, násilné řešení různých situací mu tedy přijde zcela přirozené a normální.
3. alkohol a drogová závislost: tyto faktory mohou být spouštěči domácího násilí a to hlavně v případě, kdy má jedinec sklony k násilí, alkohol nebo drogy potom mohou způsobit ztrátu zábran.

4. vliv nepříznivých okolností: v životě jedince se stalo něco (jedna nebo více událostí jako třeba to, že přišel o zaměstnání, řeší dluhy apod.), které zapříčinilo to, že se začal chovat agresivně, nikdy se agresivně nechoval, ale v současné chvíli není schopen řešit svoji situaci jiným způsobem,
5. psychiatrické diagnózy: mohou to být diagnózy typu: sexuální deviace, psychopatie, schizofrenie apod.

Klasifikace pachatelů

Čermák (1999, s. 70- 80) uvádí docela podrobnou typologii agresivních jedinců, kteří se nejčastěji stávají pachateli domácího násilí.

Emocionálně reaktivní typ násilníka: sem spadá většina násilníků. Je pro ně typická snadná vznětlivost a výbušnost, agrese neslouží jako prostředek k dosažení cíle, tento člověk lehce ztrácí kontrolu nad svými reakcemi, je netrpělivý. Snadno se nechá vyprovokovat nějakým podnětem a pak není schopen své reakce ovlivnit.

Instrumentální typ násilníka: pomocí násilí vědomě dosahují svého cíle, uspokojuje své potřeby, je sebejistý, nepotřebují k násilí nějaký podnět, který by je vyprovokoval, jako je tomu u výše popsaného násilníka, většinou jednájí chladně, jednájí promyšleně, takticky.

Násilníci nadměrně kontrolující svoje agresivní impulzy: jsou to lidé slušní, zdvořilí, nemají žádné agresivní projevy, i když jsou naštvaní, vztek dusí neustále v sobě díky opravdu silné kontrole, ovšem jen do té doby než bouchnou a veškerou agresi uvolní, agrese od nich je náhlá a nečekaná.

Lidé mající potěšení z krutosti: jsou to lidé, kteří uspokojují svoji potřebu vidět a slyšet, jak jiná osoba trpí, působí jim to potěšení, jsou necitelní, bez jakékoli empatie, rádi pozorují strach u svých obětí, rádi ponižují, snaží se získat si respekt, jelikož trpí úzkostí z toho, že je jiní neoceňují, neoceňují to, jak jsou mocní a silní

Psychopatická osobnost: vyznačují se nápadným agresivním chováním, neumí se moc kontrolovat, je dost impulzivní, nezodpovědný, egocentrický, rádi jsou v kolektivu, kde jsou oceňováni a obdivováni, jsou většinou ambiciózní

Ženy jako násilné osoby

Většinou se všude jako pachatelé uvádějí muži. Jelikož jsou dle výzkumu (jak je již zmiňováno výše), muži opravdu častěji pachateli zapomíná se na to, že i v roli pachatele se může objevit a také objevuje žena. O ženách jako pachatelkách píše například Ševčík a Špatenková (2011, s. 65- 70). Jak pachatelky mohou činit jakoukoli formu domácího násilí. Nejčastěji jsou uváděni v souvislosti s násilím na seniorech, kdy se ženy častěji než muži objevují v rolích pečovatelek. Uvádí se, že ve 2- 5% případů domácího násilí jsou ženy v roli pachatele, ale zde hraje velkou roli také to, že málokterý muž uvede, že je týrán ženou a také to, že výzkumu toho typu není zase tolik. Dopad násilí žen není většinou tak závažný a intenzivní jako násilí mužů. Také používají odlišný typ násilí. Zatímco muži se nejčastěji dopouštějí verbálního a poté fyzického násilí, dále pak následuje vyhrožování a sexuální násilí, tak u žen převažuje verbální násilí, potom fyzické násilí, následuje použití zbraně, které je u mužů na posledním místě, a poté ničení majetku partnera. Z výzkumu, který proběhl v roce 2005 v České republice, vyšlo, že ženy jsou dost žárlivé a tak hlavně omezují partnerovi sociální kontakty a muže kontrolují, dále potom, že zneužívají alkohol nebo drogy, agresivně se projevují i na veřejnosti, vyhrožují a využívají hlavně psychický nátlak.

2.2 Oběti domácího násilí

Stejně jako pachatelem se může vesměs stát kdokoli, tak také obětí se může stát kdokoli z nás. Děti a starší lidi patří k obětem, které jsou asi nejzranitelnější, protože se nemohou adekvátně bránit, žena je také většinou slabší než muž (a nejen po fyzické stránce). Ovšem ukazuje se, že stejně jako osoba v roli pachatele tak i v roli oběti může a překvapit a mezi oběťmi nalezneme také silné statné muže, u kterých bychom to nejspíše asi nečekali.

V současné společnosti mají lidé s konkrétními oběťmi větší sympatie než s jinými typy obětí. Norský kriminolog Nils Christie uvedl do viktomologie pojem Ideální oběť: *„ta je podle něj slabá, odevzdaná, ctnostná, bez poskvrny a schopná vyvinout jen tolik síly, kolik je jí zapotřebí k navození obrazu ideální oběti. Ta vyvolává sympatie a má image věrohodného poškozeného.“* Zároveň také stanovil 6 atributů, které image ideální oběti zakládají:

1. Oběť je slabší než pachatel, prototyp ideální oběti tvoří ženy, děti, senioři, nemocné nebo handicapované osoby
2. Oběť nedělala nic riskantního, když byla napadena, věnovala se běžným činnostem
3. na vzniku násilného činu nenese žádný podíl
4. útočník byla cizí osoba, a napadení bylo jednorázovou událostí
5. pachatel je silný a špatný
6. *„oběť disponuje správnou kombinací síly, slabosti a atraktivity, čím evokuje obraz správné oběti, aniž by přitom ohrožovala vyváženost důležitých zájmů.“*

Čím více se oběť poté od těchto charakteristik odlišuje, tím menší má sympatie. Čírtková mluví o hierarchii viktimizace, pokud se příliš odlišuje, tak se více propadá na její dno, naopak čím nevinnější a atraktivnější oběť je, tím jsou spíše na vrcholu této hierarchie- například děti. Naopak na samotném dnu potom najdeme prostitutky, bezdomovce, drogově závislé aj. Čírtková (2014, s. 27-29)

Typy obětí

Čírtková (2014, s. 14) uvádí také typy obětí:

Kompletně nevinná oběť

Naivní oběť: nevědomě udělá něco, co zvyšuje pravděpodobnost toho, že se stane obětí

Riziková, dobrovolná oběť: vystavuje se velkému riziku toho, že se stane obětí, a to svým stylem života (závislost na drogách apod.)

Provokující oběť: nebezpečnou situaci vyprovokuje, ale skončí jako poražená osoba, nese tedy větší míru zavinění než pachatel

Participující, spoluvinná oběť: je vlastně původně pachatelem, ale vlivem okolností se stane obětí (zloděj, který je majitelem zastřelen apod.)

Simulující, falešná oběť: to, že se stala obětí, osoba pouze předstírá

Čírtková (2014, s. 37- 38) ve své publikaci zmiňuje, že u obětí domácího násilí se můžeme často setkat i s psychickým stavem, který Martin E. P. Seligman nazval naučenou bezmocí, která: *„je obecně definována jako ztráta motivace k jednání, která je způsobena konfrontací jedince s traumatizujícími podmínkami, které nemohl kontrolovat (ovlivnit). Při dalším setkání s traumatizující situací pak chybí jedince motivace hledat řešení.“* Oběť se chová pro své okolí naprosto nepochopitelně, okolí

se ptá, proč si to oběť nechala líbit, proč se nesvěřila nebo hledala pomoc, proč neodešla dříve apod. Fakt, že je oběť opakovaně vystavena násilí nebo situacím, které je jakýmkoli způsobem ubližují, v nich může vyvolat utlumení a pasivitu.

Znaky naučené bezmoci:

-motivační deficit- chybí motivace k jednání

-kognitivní deficit- snížená kompetence čít se ze svých zkušeností a ze svého chování, zkreslující odhad vlastních schopností

-emocionální či afektivní deficit- úzkostnost, depresivita a pokles sebevědomí

Ženy jako oběti domácího násilí

Ženy jsou, podle mnohých autorů a podle mnohých výzkumů, nejčastějšími oběťmi domácího násilí.

Podle statistiky zveřejněné na webových stránkách organizace ROSA, a zároveň se nejčastěji oběťmi stávají ženy se středoškolským vzděláním, nejčastěji vyhledávají pomoc ženy mezi 30- 40 lety, co se týká finančního zajištění je to v tomto případě zhruba půl na půl (mezi finanční soběstačností a finanční závislostí na partnerovi), ženy oběti téměř vždy zažívají psychické násilí, většinou se ale formy násilí, kterému jsou vystaveni, kombinují.

Násilí, jak již bylo zmíněno, se odehrává doma, bez kontroly zvenčí, může se tedy odehrávat kdykoli. O tom, že je žena vystavena takovému jednání ze strany svého partnera/manžela se většinou dlouho nikdo nedozví, když se objeví první náznaky a okolí si začne všímat, má oběť tendenci agresora omlouvat. Mnohé ženy oběti se vyznačují shodnými charakteristikami, jsou popsány znaky, které jsou shodné pro většinu týraných žen. Mezi nimi nalezneme například to, že je žena materiálně závislá na svém partnerovi, je mu podřízená, udržuje minimální sociální kontakty, často partnerovo chování omlouvá, cítí se bezmocná, bezcenná, zdá se jí, že daná situace nemá řešení, má pocity viny, myslí si, že si zaslouží to, co se jí přihodilo, věří tomu, že se její partner změní, stydí se za to, co ji partner provádí, snaží se upevnit intimní vztah s partnerem sexem, je silně emocionálně na svém partnerovi závislá. Obětí domácího násilí se stává naprosto běžně i žena, která má skvělé pracovní úspěchy, je silná, aktivní a sebevědomí. I tyto charakteristiky jim často brání v tom, aby vyhledali pomoc a svoji situaci řešili. Ševčík, Špatenková (2011, s. 91- 93)

Situace, kdy je žena vystavena domácímu násilí, vyvolává otázku, proč od toho, který jí násilí působí, neodejde. Je to přeci tak jednoduché, žena si sbalí věci nebo je sbalí partnerovi a vztah ukončí. Kdyby to bylo takto jednoduché, tak by asi opravdu žádná žena u agresora nezůstala, ale ono to takto jednoduché samozřejmě není. Nejideálnější doba pro opuštění partnera, je dle Conwayové (2007, s. 61) doba ihned po incidentu. Jenže to je také doba, kdy je žena z dané situace nejvíce zaskočena, oběť je v šoku, než vůbec začne přemýšlet nad tím, že by partnera měla opustit, nebo jak to provést, vztah se již chýlí do období líbánek, kdy se muž omlouvá a prosí za odpuštění. Muž ji dává naději, naději, že už se incident nikdy opakovat nebude, žena uvěří a roztáčí se spirála násilí, ze které je velmi obtížné vyskočit. Toto jasně prokazuje, že žena by vlastně měla partnera opustit v době, kdy k tomu má nejméně důvodů.

Dříve se ženy neměly ani kam obrátit. Situaci domácího násilí nikdo neřešil- ani policie nebo úřady, příbuzní nebo kamarádi ženy situaci často bagatelizovali, nevěřili jí, bylo „normální“ si nějakou formu domácího násilí prostě přetrpět. Informace o domácím násilí téměř nebyli, stejně jako organizace, které by těmto ženám pomohli. Dnes sice legislativa a různé organizace, pomoc těmto ženám zajišťuje, ale je stejně ono rozhodnutí něco se svojí situací dělat, nějak ji řešit, leží jen na dané ženě. Pokud se ona rozhodne, že situaci řešit nebude, nemůže ji nikdo k ničemu nutit. Odchod od partnera může být běh na dlouhou trať, neexistuje jedno řešení případu domácího násilí, které by sedělo na všechny ostatní. Ženy neopouštějí jen svého partnera, ale také svůj domov, to, co v něm vytvořili, s partnerem mohou mít spolu různé půjčky nebo hypotéky, společné přátelé, firmu apod. Také je doprovází strach ze samoty, z představy, že budou na vše samy, že budou žít samy, že už si nikdy nedokáží najít nového partnera nebo přátelé. Také vysvětlovat tě stávajícím přátelům a rodině, proč od svého současného partnera odchází, co se mezi nimi dělo, určitě není příjemné. Navíc se setkávají s ne zrovna lichotivými komentáři do svých známých („My jsme ti to říkali! Nestěžuj si, máš, co si chtěla“ apod.). Nezapomínejme na to, že jim partner, někdy i po dobu několika let, snižoval sebevědomí, které se odchodem automaticky zase nezvýší. Často ženy v pozici oběti nemají žádné finanční zajištění, byli dříve zcela odkázáni na partnerův příjem, nemají nic naspořené, nemají třeba zaměstnání kvůli tomu, že jsou na rodičovské dovolené. Ale i ženy, které měly

příjem ze svého zaměstnání, o tyto prostředky za dobu žití se svým partnerem často přišly, jelikož jim partner tyto prostředky prostě vzal, kontroloval je. Navíc odchod od partnera bývá opravdu tím nejnebezpečnějším činem v době trvání vztahu- dle statistik se v tomto okamžiku stává nejvíce pokusů o vraždu a také vražd dokonaných nebo také dochází k těm nejzávažnějším násilným aktům. Ševčík, Špatenková (2011, s. 93-95).

Veřejnost je přesvědčena, že na rozdíl třeba od dítěte, se žena může adekvátně bránit. Nedokáže uvěřit tomu, že by někdo mohl být natolik vystaven násilí, aby již nedokázal svoji situaci adekvátně řešit, adekvátně a dostatečně se bránit. To, že se žena cítí bezmocně a popírá to, co se jí děje, je pro veřejnost nepochopitelné, žena je zavrženíhodná. Tím, že u partnera zůstává, vlastně dává souhlas k tomu, aby se jí dělo, to co se jí děje, nezaslouží si soucit, protože si nechala násilí líbit. To, že žena může svého partnera stále milovat, je pro veřejnost naprosto nepochopitelné. Vágnerová (2014, s. 592- 593).

Muži jako oběti domácího násilí

Fakt, že by i muži mohli být v roli oběti a nejen v roli pachatele domácího násilí, není u nás až tolika rozšířený. Všude se většinou mluví o ženách jako o obětech. Ze statistik také vyplývá, že ženy jsou většinou obětmi, ale nikde není uvedeno, že tomu je tak vždy. Stejně jako se postupně dostávaly do podvědomí veřejnosti informace o domácím násilí na ženách, stejně tak se postupně začíná rozkrývat problematika domácího násilí na mužích.

Jak je uvedeno na webových stránkách Bílého kruhu bezpečí, muži více než ženy skrývají, že se obětmi domácího násilí stali právě oni. Stejně tak je problém v tom, že násilí na mužích není tolika viditelné, jelikož následky násilí, které spáchá muž na ženě, jsou většinou závažnější než když je tomu naopak. Domácí násilí na mužích také není tolik medializované. Problém je také v tom, že i když se muži obětí domácího násilí stanou, často se tak necítí. Muž se v mnohem menší míře obrací na úřady, a když ano, tak se neprezentuje jako oběť domácího násilí a ataky jeho partnerky jsou tak vzaté jako od sebe izolované přestupky. Muži se stydí za to, že se stali obětí něčeho takového, často útoky své partnerky jako trestný čin nedefinují, bojí se oslovit policii, aby nakonec nebyli označeni jako pachateli oni sami. Navíc

veřejností je následně muž, který se jako oběť domácího násilí prezentuje, často ponížen, diskvalifikován a to je pro něj samozřejmě vysoce traumatizující. V mnohem větší míře u nich hrozí proces sekundární viktimizace. Důvody proč muži zůstávají se svými partnerkami, přesto, že jsou vystaveni domácímu násilí, jsou vesměs shodné jako u obětí žen.

Conwayová (2007, s. 41) uvádí několik důvodů, proč se o mužích jako o obětech domácího násilí začalo mluvit až v poslední době a stále je jen okrajový problém a proč vlastně veřejnost tomuto faktu nechce věřit. Jednak je to z důvodu genderu- od pradávna ve společnosti převažuje názor nadvlády mužů nad ženami, což znemožňuje jejich postavení v roli oběti- postavení podřízené ženě. Muž je vždy brán jako silnější- fakt, že se tento stav lehce může zvrátit vlivem nemoci nebo stáří, není jaksi brán v potaz. Navíc k psychickému týrání není potřeba žádná fyzická síla nebo převaha nad partnerem, nehledě na fakt, že použití zbraně dokonale vyváží fyzickou převahu partnera. Muž je brán jako někdo, kdo se o sebe dokáže postarat sám a nepotřebuje pomoc, zatímco žena je brána jako slabá bytost, která se naopak bez pomoci často neobejde.

I z tohoto důvodu je velice obtížné pro muže přiznat svému okolí, že se objevil v roli oběti, stejně jako je velice obtížné pro veřejnost tomuto faktu uvěřit.

Velkým problémem u domácího násilí na mužích je již i výše zmíněný genderový aspekt. Právě o něm hovoří ve své publikaci Kolektiv autorů (2006, s. 30- 31). Muži (chlapci) jsou vychováni k mnohem větší soutěživosti a k většímu použití agresivity než ženy (dívky). Všem známá fráze: „kluci nebrečí“, zazněla snad ve všech (nejen) českých rodinách. Kluci jsou vychováni v tom, aby ukazovali, co nejméně svých emocí, stejně jako u nich nejsou toliko rozvíjeny komunikační dovednosti- známý problém v partnerských vztazích, kdy si žena stěžuje na to, že si s ní muž málo povídá. Ženy jsou zatím vychováni spíše ke spolupráci, k pomoci druhým. V jejich výchově je kladen větší důraz na vyjednávání a na manipulaci než u mužů. Muži (kluci) jsou také vybízeni k tomu, aby v co nejmenší míře projevovali „ženské“ vlastnosti. Neustále musí dokazovat, že jsou „chlapi“. V dnešní moderní době, ovšem již tyto genderové a sociální role nejsou tolik rigidní. To, co bylo dříve naprosto nemyslitelné- například, aby žena živila svého partnera- se dnes stává

běžnou záležitostí. Typický obraz slabé oběti je v naprostém rozporu s typickým obrazem silného muže: „...*bud' je někdo mužem, a pak není obětí, a naopak.*“

Děti jako oběti domácího násilí

Téma a problematika týrání, zneužívání a zanedbávání dětí by vydala na samostatnou práci. Tady ji zmíním jen okrajově a jen v souvislosti s domácím násilím. Kromě toho, že se člověk může stát pachatelem nebo obětí domácího násilí, může se také stát svědkem. Tím se ovšem nezmenšuje vliv na takovou osobu. Obzvláště děti klima v rodině vnímají velice citlivě. Dítě, které je svědkem násilí mezi rodiči se vlastně také stává, svým způsobem, obětí.

Jak zmiňuje Čírtková (2004, s. 249- 250) na děti se také hledí jako na oběti domácího násilí. Výzkumy ukazují, že v 65- 82 % rodinách, kde se odehrává domácí násilí, vyrůstají také děti. Domácí násilí je vlastně psychickým týráním dětí. Autorka uvádí dva způsoby, kterými může být dítě domácím násilím zasaženo:

- 1) Přímá viktimizace: pachatel domácího násilí (agresor) útočí jak na oběť (partnerku/partnera) a přitom také na dítě,
- 2) Nepřímá viktimizace: zde se jedná o již zmiňované psychické týráním dítěte, jímž bylo domácí násilí na dětech, označeno, dítě je v roli svědka, útok od agresora na něj přímo nesměřuje,

I když se rodič snaží dítě před vnímáním domácího násilí v rodině ubránit, je to vlastně nemožné. Matka, která je partnerem zdeptaná, vystavena domácímu násilí, těžko poskytne svým dětem stabilní prostředí plné bezpečí a jistoty. Dítě, které vyrůstá v takovém prostředí, si často dává vinu sobě, snaží se bitvám mezi rodiči zabránit, také jsou náchylnější k patologickému chování.

V naší společnosti je přímo týráno velké množství dětí, bohužel ani statistiky nám nemohou dát přesný obraz, kolika dětí se týráním týká, jelikož plno případů zůstává skryto. Zákon, který nějakým způsobem začal ochraňovat děti před týráním-oznamovací povinnost- u nás začal platit až v roce 1994, v zahraničí tomu bylo o něco málo dříve. Ovšem do 70. let 20. století bylo dítě vlastně považováno pouze za majetek rodičů- hlavně tedy otce. Dostálová (2011, s. 24)

Dítě může být týráno, kdy tedy za týráním Vágnerová (2014, s. 540- 541) považuje: „*bezohledné zacházení či úmyslné ubližování, tělesné i psychické.*“ Dítě je vlastně

nejslabší člen rodiny, velice lehko se může stát terčem nakumulovaného napětí, které může vzniknout z různých důvodů, dítě slouží k vybití emocí. Také se dítě může stát objektem pro rodiče, který mají zvýšenou potřebu moci nad dítětem, jelikož trpí pocitem méněcennosti a nejistoty. Častější mi agresory ve vztahu k dětem bývají muži, ženy bývají spíše pasivními pozorovateli, kdy takové chování svého partnera tolerují nebo jsou samy oběťmi domácího násilí. Další způsob, jakým může dospělý jedinec ubližovat dítěti, je sexuální zneužívání, kdy tedy jde dle Vágnerové o: „*využívání dítěte pro sexuální uspokojení dospělého.*“ Dítě je mnohem více ohroženo nevlastním rodičem- ten nemá tolik vypěstované sexuální tabu, jako pravý rodič dítěte. Zde jsou pachatelé převážně muži a oběťmi hlavně dívky, nejvíce ohroženy jsou potom dívky, které jsou nějakým způsobem postižené nebo jinak znevýhodněné. Posledním způsobem, jakým se může dítěte ubližovat, je zanedbávání: „*nedostatečné uspokojování potřeb dítěte.*“ Toto neuspokojování základních potřeb může být zapříčiněno i nedostatečnými kompetencemi rodičů nebo prostě jen nezájem o potřeby dítěte.

Senioři jako oběti domácího násilí

Senioři jsou další skupinou jedinců, kteří bývají nejčastěji v rolích obětí domácího násilí. Stejně jako děti jsou to osoby, které se často nemohou adekvátně bránit, zvláště pokud nejsou vůbec nebo jsou jen velice málo pohyblivé.

Dnešní doba je typická mimo jiné třígeneračním soužitím, a to hlavně díky prodlužujícímu se věku dožití. S tím jak roste věk starších lidí, roste také často míra jejich odkázanosti na druhé lidi. Pro rodinu je ale mnohdy velice obtížné se o nejstaršího člena postarat a to hlavně po finanční stránce. Také to, jakým tempem dochází k technickému pokroku ve společnosti, změnilo pozici prarodičů- z těch, od kterých se mladí učili, se stávají ti, kteří se učí od mladých lidí. Jenže vzdání se této role, není pro mnohé starší lidí vůbec jednoduché a role se vzdát nechtějí, nechtějí se nechat poučovat. Také posun odchodu do důchodu je velkou změnou- je problém, aby babička hlídala svá vnoučata, protože jednoduše nemá čas v důsledku toho, že musí stále chodit do zaměstnání. Tím vnoučata také přicházejí o častější styk s prarodiči, kteří mají také velký význam v procesu socializace. Komunikace se staršími lidmi bývá obtížná- mají odlišné zkušenosti, prožili mládí v naprosto odlišné

době, mají jiné vzdělání, hodnoty, představy o morálce. Obecně se změnil postoj ke stáří, dnes bývá spíše oslavováno mládí. Sociální vazby mezi těmito dvěma generacemi se oslabují, chybí sounáležitost mladých se staršími lidmi a nevidí v nich velký přínos pro společnost. Kraus (2014, s. 33- 34)

Kolektiv autorů (2006, s. 83) uvádí několik rizikových faktorů, které mohou být jak na straně oběti- seniora, tak na straně agresora. Společnost by měla být k těmto faktorům velice citlivá, aby se mohli včas zpozorovat a případně včas zabránit násilí na seniorech.

Rizikové faktory na straně oběti- seniora:

- celkově špatný zdravotní stav
- poruchy kognitivních a komunikačních funkcí (syndrom demence)
- ztráta soběstačnosti
- sociální izolace
- soužití s agresorem a závislost na něm

Rizikové faktory na straně agresora:

- alkoholismus
- psychopatologie, psychopatie
- nízký intelekt
- předchozí agresivní či asociální chování
- přetížení a existenční problémy rodiny a pokles ochoty a možností jejich členů poskytnout kvalitní péči
- materiální, bytová závislost oběti na agresorovi
- nízká úroveň zájmu a ochrany před nežádoucími jednáními ze strany společnosti, včetně ochrany práv a důstojnosti klientů dlouhodobé ústavní péče
- diskriminační tendence ve společnosti
- syndrom vyhoření u ošetřovatelského personálu

3. Důsledky domácího násilí

Domácí násilí způsobuje velkou zátěž na jedince. Jak uvádí Vágnerová (2014, s. 40-44): „Zátěžové situace lze diferencovat z hlediska jejich závažnosti i možného vlivu na vznik a rozvoj psychických poruch.“ Dále potom jednotlivé zátěžové situace ve své publikaci popisuje:

Frustrace: „*neočekávaná ztráta naděje na uspokojení subjektivně důležité potřeby.*“ Vyvolává zklamání, obrannou reakcí bývá skepse, protože kdo nic neočekává, tak nemůže být potom zklamán, frustrace ale může být i prospěšná- vede k většímu úsilí, hledání nového řešení

Konflikt: ten se patologickým stává až když trvá příliš dlouho, je příliš závažný a člověk je už nedokáže řešit, významné jsou i vnitřní konflikty (například konflikt potřeb týraného dítěte- být s rodiči v kontaktu a zároveň se vyhnout bolesti)

Stres: „*je komplexní psychofyziologickou reakcí, která se na psychické úrovni projevuje pocitem nadměrného zatížení či ohrožení duševní a tělesné pohody.*“ Člověk je zahlcen událostmi, pocitem, že je nemůže zvládnout, dosud užívané strategie chování se mu jeví jako neefektivní. Stejně jako frustrace, tak i stres může být v určité míře pozitivní- aktivizuje, stimuluje, překonání zátěže potom zvyšuje sebedůvěru.

Trauma: „*lze definovat, jako náhle vzniklou situaci, která má pro jedince výrazně negativní význam a způsobí mu nějakou újmu.*“ Člověk, který prožil trauma, ztrácí pocit bezpečí, jistoty, cítí úzkost i smutek, má narušenou objektivitu, člověk buď bude unikat před další situací, která by mohla způsobit další trauma nebo bude útočný a agresivní, traumatizace může být ojedinělá nebo se také může opakovat. Traumatizující může být i změna, která díky prožitému traumatu nastala, následně poté může způsobit posttraumatickou poruchu.

Krize: „*náhlé negativní vyhocení situace spojené s pocitem existence nezvládnutelného problému.*“ Člověk trpí zoufalstvím, úzkostí, beznadějí, bezmocností, má narušený pocit bezpečí a jistoty. Reakce na krizi bývá také různá- impulzivní reakce, utlumená, zkratkovitě jednání. „*Vznik krize je signálem, že dosud používané adaptační mechanismy nejsou dostatečně účinné, a proto je třeba hledat nové.*“

Deprivace: „*stav, kdy některá z objektivně významných potřeb není uspokojována v dostatečné míře, přiměřeným způsobem a po dostatečně dlouhou dobu.*“ Velice záleží na období, kdy člověk deprivaci prožije. V různých vývojových obdobích má člověk různé psychické potřeby a také zvýšenou závislost na určité formu nebo typ deprivace.

Protektivní faktory a mechanismy zvládnání zátěžových situací

Když je někdo vystaven domácímu násilí, je to zcela jistě pro něj zátěžová situace. Vůči těmto situacím jsou různí lidé různě odolní.

Vágnerová (2014, s. 44- 45) píše o tom, že dispozice, resp. vlastnost, která ukazuje míru odolnosti vůči zátěžovým situacím, se označuje jako hardiness-pevnost, tvrdost. Také zmiňuje pojem resilience, který označuje schopnost zvládat stresy a reagovat na ně. Míra odolnosti záleží na vnějších vlivech (sociální opora), ale také na vnitřních- například na vrozených předpokladech, zkušenostech i aktuálním stavu jedince. Odolnost můžeme zlepšovat učením. Když přijde zátěžová situace, tak je člověk stimulován k tomu, aby aktivizoval adaptační mechanismy, které pomohou ke zvládnutí situace. Každý člověk reaguje na takovou situaci odlišně, na základě zkušeností potom reaguje takovými způsoby, které se mu v minulosti již osvědčili.

Mezi projektivními faktory a mechanismy uvádí Vágnerová (2014, s. 45- 46) jako první Coping, který definuje jako: „*activity, které slouží ke zvládnání zátěžových situací.*“ Člověk při řešení problému volí určité strategie, o kterých si myslí, že mu pomohou situaci vyřešit. Uvádí se dva základní přístupy, kdy lidé často užívají variant obou.

1. coping zaměřený na řešení problému: jedinec má představu o tom, že problém je řešitelný a může takového vyřešení dosáhnout. Spadá sem plánování, soustředění na ten daný cíl a tím pádem tedy potlačení jiných. Vágnerová uvádí jako příklad matku, které se narodilo postižené dítě: když už se jí narodilo, tak bude bojovat, bude s ním chodit cvičit, nesmíří se s tím, že by to mělo být tak jak to je.
2. coping zaměřený na udržení přijatelné subjektivní pohody: člověk, proto aby se udržel v psychické pohodě, může problém bagatelizovat, popírat, unikat do fantazie, hledat oporu u jiných lidí apod. Pokud není problém možné zvládnout, pak je tato reakce účelnou.

Mezi dalšími aktivitami, které pomáhají zvládnout zátěžové situace, uvádí Vágnerová (2014, s. 46- 47) také obranné reakce, které jsou neuvědomované. Slouží k tomu, aby člověk redukoval úzkost, vždy představují jen náhradu za něco, co nemůže získat. Ve své publikaci uvádí charakteristiky těch nejdůležitějších reakcí:

Popření: člověk už prostě nepřijímá informace, které by mohli pro něj být ohrožující, dělá, že například netrpí chorobou, kterou ve skutečnosti trpí apod.

Vytěsnění: nějaké nepříjemné myšlenky nebo traumatizující zážitky člověk prostě vytěsňuje do nevědomí, tím se pro něj stávají vyřešenými,

Racionalizace: člověk situaci subjektivně přehodnotí, což mu poskytne uspokojivé vysvětlení, kdy například alkoholik vysvětluje, zdůvodňuje tím, že ztratil zaměstnání apod., místo toho, aby si přiznal, že za své jednání zodpovídá sám.

Regrese: únik na nižší vývojové stupně, je to vlastně vyjádření odmítnutí daného problému a toho, že jedinec potřebuje větší pomoc od svého okolí,

Identifikace: jedná se o ztotožnění se s někým, jedinec chce posílit sám sebe, zvednout si sebevědomí, snížit pocit nejistoty, jedná se o symbolické přivlastnění jeho kompetencí, prestiže, problém nastává, pokud jedince tato osobnost vede k patologickým jevům jako je drogová závislost apod.

Substituce: je to náhrada něčeho, co nebylo uspokojené, něčím jiným, člověk hledá náhradní cíl, sice toto nahrazení nemusí vždy pocit frustrace úplně odstranit, ale může díky tomu učinit situaci více snesitelnou a snížit zklamání

Projekce: promítání svých vlastních obav, selhání, špatné vlastnosti do jiných lidí

Rezignace: bývá u dlouhodobějších zátěžových situací, jedinec se vzdává něčeho, protože se mu to zdá nedosažitelné

Izolace: člověk se vyhýbá svému okolí, které mu může něco nepříjemného připomínat

3.1 Obecně o důsledcích domácího násilí

Každé násilí, ať již to psychické nebo fyzické, zanechá na každém člověku nějaké stopy. Každý člověk je jiný, jinak odolný, jinak se s domácím násilím vyrovnává.

Buskotte (2008, s. 74) předkládá několik faktů o dopadech domácího násilí na ženách. Například ten, že dvě třetiny žen, které s domácím násilím setkali, bývají fyzické zraněné a třetina z nich potom musí vyhledat lékařské ošetření, dvě třetiny žen trpí psychickými následky ještě dlouho potom, spadají sem například deprese, poruchy spánku, permanentní pocit strachu, pokusy o sebevraždu apod. Ženy, které vyhledají lékařskou pomoc, často tají pravý původ zranění. Dále Buskotte (2008, s. 75- 80) popisuje to, že tím, že se domácí násilí odehrává doma, ztrácí oběť jakékoli místo bezpečí, klidu, neustále žije v očekávání, že se odehraje další útok na ni. Oběť

je pod neustálým tlakem, ve stálém stresu, což je strašně vyčerpávající, oběti ztrácí chuť do života, energii. U oběti se začnou objevovat takové reakce a symptomy, které u sebe nezná, což v ní vzbuzuje nejistotu. Pokud je člověk vystaven nějakému nebezpečí, snaží se mu vyhnout, uniknout od něj, pro tento únik zmobilizuje všechny fyzické i psychické síly, jenže zde jsou oběti v takové situaci, kdy není možný ani únik nebo protiútok, jeví se jako neefektivní, zbytečné, lidský organismus na to reaguje tak, že sebeobranný systém vlastně zkolabuje, je přetížen. Oběť žije v neustálém strachu, bojí se i toho, jak na to bude reagovat její okolí, často se také připojí pocity viny, že nebyli schopni tomu útoku od agresora zabránit, myslí si, že útok vyprovokovali svým chováním, proto velkou část své energie věnuje vymýšlení strategií toho, jak do budoucna své chování změnit, aby už k útoku nedošlo. Ženy se snaží se být těmi nejlepšími hospodyňkami, vyhovět svému muži ve všem možném i nemožném. Pokud tato snaha- zabránit dalšímu útoku- selže a k útoku znovu dojde, žena si začne vyčítat to, že nedokázala útoku zabránit, považuje to za vlastní selhání. Někdy se prostě ženy snaží partnerovo chování bagatelizovat a tím se vlastně pouze snaží hlavně o to, přesvědčit že daná situace je normální, že se nic zvláštního neděje. Ženy své muže obhajují, může to být z toho důvodu, že nechtějí manžela pomlouvat, když se jim omluvil a i ony věří v to, že vše zase bude v pořádku.

3.2 Důsledky syndromu CAN

Jak je již zmíněno výše, tak obětí domácího násilí se často stává i nejslabší a nejbezbrannější člen rodiny- dítě. V případě ubližování dítěti mluvíme o syndromu CAN, který například Bechyňová (2007, s. 9) vysvětluje jako: *„týrání, zneužívání a zanedbávání dětí...Syndrom CAN je obvykle definován jako poškození fyzického, psychického nebo sociálního stavu a vývoje dítěte, které vzniká v důsledku nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby a které je v dané společnosti a kultuře hodnoceno jako nepřijatelné.“*

Podle Matouška (2003 s. 112) jsou v rodině syndromem CAN nejvíce ohroženy děti, které se nějakým způsobem odlišují, jejichž výchova a péče o ně je náročná. Spadají sem děti, které jsou opožděné psychomotoricky, nemocné, mají vrozené vady, mají snížený intelekt nebo jsou temperamentově nestabilní. Dítě, které je

vystaveno domácí násilí se dle autora chová chaoticky, jelikož pro něj rodič sice na jedné straně znamená bezpečí a jistotu, ale na straně druhé také zdroj ohrožení.

Psychická deprivace u dítěte

Je jeden z důsledků syndromu CAN, který Vágnerová (2014, s. 544-553) definuje jako: „*strádání v důsledku nedostatečného uspokojování objektivně významných potřeb, především potřeby adekvátní stimulace a potřeby citové jistoty i bezpečí...*“ a vzniká v důsledku zanedbávání dítěte. Dále vysvětluje, že dítě, které je vystaveno zanedbávání, má sníženou možnost vytvořit si citovou, spolehlivou vazbu k nějakému jemu blízkému člověku, která má sloužit k tomu, aby se snižoval pocit nejistoty a úzkosti. Dítě, které je zanedbané může mít problém s tím rozpoznat význam chování jiných lidí. U dítěte, které je vystaveno neustálému pocitu nebezpečí, se objevuje zvýšená neustálá ostražitost. Děti, které jsou vystavené zanedbávání nebo týrání mají problém vyznat se ve svých emocích i v emocích ostatních lidí. Matka jim totiž nedává zpětnou vazbu na jejich chování. Jelikož mají nedostatek pozitivních zkušeností, bývají tyto děti nejisté. Mají problém s ovládním svých emocí, nedokáží dostatečně využívat svoje rozumové schopnosti, nedokáží se poučit ze zpětné vazby od lidí kolem nich. Chybí zde matka, která by byla jejich průvodcem a interpretem okolního světa. Děti mívají horší prospěch ve škole, bývají roztržití, děti ztrácí i schopnost vcítit se do jiných lidí, často nemají zábrany, chovají se nevhodně, chovají se egocentricky a snaží se uspokojit hlavně svoje potřeby. V dospělosti mají tyto děti problémy s vlastním sebehodnocením, v důsledku špatných školních výsledku i s profesním uplatněním, s partnerskými vztahy, s respektováním běžných pravidel společnosti, bývají neohleduplní, nedokáží se ovládat, jsou náladoví a konfliktní.

Jak uvádí Bechyňová (2007, s. 87-88) deprivace se může objevit v důsledku přemíry nebo naopak z nedostatku podnětů kolem dítěte, v důsledku dezorganizovaného nebo nečitelného prostředí, které dítě obklopuje, nedostatečně rozvinutého vztahu s matkou, nezájem matky případně její neschopnost přijmout mateřskou roli.

Důsledky týrání dítěte

Vágnerová (2014, s. 557- 563) vysvětluje, že zde hraje největší roli to, že dítěti ubližují osoby, které by dítě měli chránit- rodiče. Čím je dítě mladší, tím větší následky si z týrání odnese do budoucnosti. Záleží také na tom, jak dlouho a jak intenzivnímu týrání bylo dítě vystaveno. Dítě se nedokáže vyznat ve většině emocí ostatních lidí, jelikož se zaměřuje hlavně na ty podněty, které jsou pro něj ohrožující- zlostné, hostilní výrazy obličeje apod. Děti mají problém s prožíváním radosti, bývají apatické, nerozumí vlastním emocím, podněty, které jsou neutrální, mají tendenci vyhodnocovat jako nepřátelské, mají nízkou sebedůvěru a sebehodnocení, tyto pocity méněcennosti si mohou vybíjet na ostatních různými projevy agrese nebo se naopak chovají i mimo rodinu podřízeně a stávají se například obětí šikany. Tyto děti mohou být pasivní nebo naopak hyperaktivní, bývají nedůvěřiví. Do dospělosti si s sebou nesou malé sebevědomí, bývají přesvědčeni o svojí bezvýznamnosti, mohou se snadno ocitnout v izolaci, jelikož jsou velice nedůvěřiví. Stejně tak se mohou projevovat agresivně a bezohledně. Ten, kdo byl v dětství týraný, se může ke slabším osobám kolem sebe chovat násilně a necitlivě.

Důsledky sexuálního zneužívání dítěte

Ten, kdo dítě sexuálně zneužil, vlastně zneužil moci dospělého. Dítě je většinou k sexuálním praktikám nuceno násilím, nerozumí jim, nemůže se před nimi dostatečně bránit. Děti jsou do určitého věku ochotni vyhovět všem přáním dospělého, respektují jeho nadřazenou roli. Dítě je traumatizováno samotným zneužíváním, ale také tím, že ztrácí pocit jistoty a bezpečí, které je pro jeho vývoj zásadní. Bortí se role členů rodiny, stírají se mezigenerační hranice, nerespektují se sociální tabu, což může vést k porušování i jiných opočenských pravidel. Nejčastějšími pachateli bývají muži a velice často to bývají nevlastní otcové (partneři matky). Velice zde záleží také na reakci matky na sexuální zneužívání. Většina matek reaguje hněvem, depresemi, sebeobviňují se, jsou zoufalé z nastalé situace. Vlastně se sami stávají obětí daného zneužívání. Většinou ovšem platí, že pokud je dítě v rodině zneužíváno dlouhodobě, tak o tom matka ví. Záleží na tom, jaké matka zvolí řešení- buď, i za cenu rozpadu rodiny, poskytne matka dítěti ochranu, kdy tedy dítěti zůstává pocit bezpečí a zneužívání v tomto případě trvá jen krátce. V druhém

případě matka dítěte nevěří, popírá, že by se stalo to, co dítě popisuje. Distančují se, chovají se chladně, mohou dítě dokonce obviňovat z toho, že situaci samo zavinilo. Fakt, že problém popírají, pro ně znamená, že jej nemusí řešit. Toto chování může být také důsledek šoku a jednají tak především ženy, které mají nízké sebevědomí, které jsou zvyklé se podřizovat. Tímto v mateřské roli selhávají, neposkytují dítěti pocit bezpečí, podporu a v tomto případě pak zneužívání může trvat i řadu let. U chlapců se objevuje agresivní chování, mají sklony k tomu někoho týrat, ukazují svoji moc nad někým slabším, u dívek, pokud se agrese objeví, se projeví spíše jako autoagrese, přijmou ponížení jako součást svojí identity a snadněji se tak stávají obětí i v budoucnosti. Dítě prožívá pocity studu, beznaděje, pošpinění, ponížení, objevují se deprese, hněv nebo naprostá lhostejnost. Dítě se může cítit vinné, myslí si, že se zachovalo špatně a proto bylo zneužito, dítě má pocity viny, nejistoty, má strach o tom mluvit, protože je často vystaveno i vyhrožování ze stran ostatních členů rodiny. Cítí se bezmocné, bezvýznamné, méněcenné. V dospělosti potom může dojít k extremizaci ve vztahu k sexu, kdy na jedné straně může dojít ke ztrátě zábrán, co může vést k promiskuitě nebo naopak může dojít k sexuálním dysfunkcím, vznikají sexuální fobie, sex je spojován jen s nepříjemnými pocity, se studem, oběť může sex odmítat úplně. Toto vše vede k narušení partnerských vztahů, ale také k narušení vztahu směrem k vlastním dětem. Do dospělosti přetrvává pocit podřízené roli, pocity méněcennosti, dívky v dospělosti akceptují muže, kteří se chovají stejně jako ti, co je zneužívali. Sexuální zneužívání u nich může vyvolat psychické obtíže-deprese, poruchy příjmu potravy, mají zvýšenou tendenci k užívání drog nebo alkoholu nebo k delikventnímu chování. Vágnerová (2014, s. 563- 574)

3.3 Důsledky pro dospělou oběť

Důsledky domácí násilí bývají velice závažné i v případě, kdy je obětí již dospělá osoba- žena, muž nebo senior. Stejně jako v případě dětí jsou po zbytek svého života tito lidé domácím násilím silně poznamenáni. Dopady a vliv na chování a psychiku obětí jsou velice individuální a liší se člověk od člověka. Každý na ně reaguje jinak, každý se s nimi dokáže jinak popasovat, ale existuje mnoho důsledků, které jsou buď

stejně, nebo velice podobné u všech obětí. Tyto důsledky jsou popsány v mnoha odborných publikacích a mnoha odborníky stále řešeny.

Syndrom týrané ženy

Syndrom týrané ženy vlastně znamená, že u ženy selhaly její obranné mechanismy. Oběť se v pachateli nevyzná, jelikož se u něj střídá násilnické chování a omlouvání, chová se nevypočitatelně a žena na to většinou reaguje tak, že začne jeho negativné stránku osobnosti prostě popírat. Navíc pachatel se může agresivně chovat jen doma, zatímco na veřejnosti působí naprosto normálně, a proto je následně lidem v blízkém okolí zatěžko uvěřit, že by se mohl chovat tak, jak popisuje oběť. Oběti snadno uvěří tomu, že jsou neschopné a nesamostatné, jelikož je jim toto neustále předhazováno. Tento pocit je umocňován tím, že jsou na pachateli závislí finančně, je jim omezován styk s jinými lidmi, nemohou o ničem rozhodovat. Díky tomu se naprosto mění uvažování, chování a prožívání oběti. Žena přestává prožívat radost nebo cokoli spontánně prožívat, mlže být apatická, lhostejná ke všemu, ve stavu zvýšené nouze se ovšem může objevit reakce afektivním výbuchem. Ženy žijí v neustálém strachu, začnou se samy vyhýbat lidem, snaží se vyhovět všem požadavkům, které na ně klade partner, ale i okolí, bývají neprůbojné. Je u nich zvýšená pravděpodobnost, že se uchýlí k užívání drog nebo alkoholu. Vágnerová (2014, s. 583-585)

Čírtková (2014, s. 92) zmiňuje 4 základní charakteristiky syndromu týrané ženy

- oběť domácího násilí věří, že je to její chyba
- oběť domácího násilí ztrácí schopnost řešit efektivně situaci
- oběť domácího násilí se bojí o sebe a o děti
- oběť domácího násilí iracionálně věří, že agresor je všemocný a vše ví

Dále Čírtková (2014, s. 93) dodává, že syndrom týrané ženy může vzniknout, až když se cyklus domácího násilí alespoň dvakrát zopakuje. Vzniká tedy hlavně, když je žena vystavena opravdu dlouhodobému domácímu násilí, kde dominuje hlavně fyzické násilí. Následkem toho poté bývá strach, stud, sebeobviňování a velice naivní a neefektivní chování oběti.

Jako shrnutí syndromu týrané ženy uvedu základní oblasti psychiky, ve kterých se v důsledku domácího násilí dějí největší změny, jsou to poruchy, které ve své publikaci zmiňuje právě Čírtková (2014, s. 95):

-V kognitivní oblasti osobnosti: oběť se sebeobviňuje a zbavuje viny pachatele, získává nedostatečné představy o vlastních možnostech, jak situaci řešit, objevuje se i naučená bezmoc, naivita a neschopnost oddělit minulost od budoucnosti

-V emocionální oblasti osobnosti: střídají se pocity studu, viny a strachu, oběti jsou málo sebejisté, depresivní, úzkostné, projevuje se u nich závislost na pachateli,

-V behaviorální oblasti: u oběti velice kolísá ochota spolupracovat s policií nebo s organizacemi, které pomáhají obětem domácího násilí, opakovaně se vrací k partnerovi, který ji ubližuje, násilí tají před svým okolím, objevují se extrémní v chování- buď apatie nebo hysterické chování a v neposlední řadě také nadužívání alkoholu nebo medikace

Stockholmský syndrom

Zahrnuje chování a projevy, které se objevují i u obětí domácího násilí. Čírtková jej ve své knize zmiňuje, že jej lze definovat: „*jako poruchu prožívání a chování, které postihuje zejména zadržovaná rukojmí.*“ Také uvádí příznaky této poruchy. Patří sem například to, že u oběti se objevují pozitivní city k pachatelovi a negativní city k policii, často se toto projevuje i tím, že oběť pachatele brání před policií. Stockholmský syndrom se dnes ovšem spíše definuje „*jako normální reakce na specifickou, extrémně stresující situaci. Oběti vnitřně cirkulují mezi intenzivním strachem ze smrti a nadějí na přežití.*“ Tento syndrom je vlastně jen jedním ze způsobů přizpůsobení se dané situaci. Kladná emocionální vazba může být pochopena jako jedna z účelových strategií, které pro oběť v danou chvíli, představují přežití.

Posttraumatické poruchy

Je to další možný důsledek, způsob chování, kterým se může oběť domácího násilí projevovat. Další důsledek velice zásadní zátěžové situace, které domácí násilí představuje. Rozhodně ale není ve výčtu důsledků tohoto jevu poslední nebo jediná.

Definici a popis příznaků posttraumatických poruch nalezneme například u Vágnerové (2014, s. 399), která je popisuje tak, že: „*jsou reakcí na jednorázové*

trauma nebo déletrvající stresovou situací. Jsou charakteristické znovuprožíváním a přetrváváním traumatizujících zážitků ve vědomí spojených s intenzivním strachem, pocity bezmoci a potřeby vyhnout se podnětům, které by jej mohly připomínat. “

Do spektra posttraumatických reakcí patří podle Čírtkové (2014, s. 100) například akutní reakce na stres, posttraumatická stresová porucha, odložená posttraumatická porucha, generalizovaná úzkostná porucha nebo depresivní poruchy.

Akutní reakce na stres

O akutní reakci na stres se rozepisuje ve své publikaci například Vágnerová (2014, s. 402- 403), kdy jako projev této reakce uvádí disociaci a dezorientaci. Člověk, který je vystaven domácímu násilí, je vlastně vystaven situaci, která se vymyká jakékoli jeho předchozí zkušenosti. To se projeví dezintegrací psychických funkcí. Trauma, které oběť prožila, ovlivňuje různým způsobem ovlivnit emoční prožívání. Může dojít k tomu, že oběť jakoby otupí a znecitliví, stejně jako se může u oběti objevit bouřlivá afektivní reakce. *„Akutní reakce má obvykle charakter strnutí, zúžení vědomí a omezení pozornosti. Může dojít k redukci uvědomování okolního světa a k pocitům nereálnosti aktuálního dění. “*

Posttraumatická stresová porucha

Čírtková (2014, s. 100- 101) uvádí, že příznak této poruchy: *„je neustálé znovuprožívání traumatických vzpomínek v myšlenkách, obrazech a jiných smyslových vjemech. “* Popisuje také další příznaky této poruchy, jimiž jsou například flashbaky, kdy se osoba chová tak, jako se zátěžová situace stala znovu, nedokáže oddělit realitu od vzpomínek. Vyhýbání se místu, kde se traumatizující událost stala nebo i lidem, které má oběť s danou událostí spojené, fotodokumentaci dané události nebo vyhýbání se situacím, které trauma připomíná, jsou podle autorky dalšími příznaky této poruchy. Oběť si nemusí vzpomínat na průběh celého traumatu, může začít ztrácet běžné zájmy, cíle, které pro něj byli důležité (a které se týkali třeba jeho profesní kariéry nebo rodiny). Mezi další samostatnou skupinu příznaků dle autorky patří poruchy spánku, zvýšená dráždivost, poruchy koncentrace nebo zvýšená bdělost.

Komplexní posttraumatická stresová porucha

Čírtková (2014, s. 104- 105) popisuje tuto poruchu, která je typická pro kumulované traumatizace. Nejvíce odpovídá následkům těžce týraných a zneužívaných dětí. Odborníci se shodují na tom, že k charakterovým změnám vede dlouhodobé zneužívání mocí nad obětí. Autorka uvádí sedm příznaků (sedm kritérií), díky kterým se dá komplexní posttraumatická stresová porucha popsat:

1. Podrobenost totální kontrole trvající delší dobu
2. Změny afektivní regulace, které zahrnují například chronické myšlenky na sebevraždu, sklony k sebepoškozování nebo potlačování zlosti,
3. Změny stavů vědomí: amnézie, asociativní epizody, depersonalizace apod.
4. Změny sebepojetí zahrnující bezmoc, stud, sebeobviňování, prožívání stigmatizace aj.
5. Změny vnímání pachatele: oběť o pachateli neustále přemýšlí, má fantazie o pomstě, nerealistické hodnocení pachatele- myslí si o něm, že je všemocný, idealizace pachatele nebo například přejímání jeho názorů
6. Změny v sociálním životě, kdy oběť přeruší sociální vztahy a kontakty, přetrvává u ní nedůvěra vůči lidem a sociální izolace
7. Změny postojů životního vyladění, které se projevují ztrátou schopnosti důvěřovat, a častými a přetrvávajícími vztahy zoufalství a beznaděje

Odložená posttraumatická stresová porucha

V tomto případě se porucha nerozvine ihned po prožitém traumatu, což je typické pro klasickou posttraumatickou poruchu, ale rozvíjí se až po delším čase, zpravidla se uvádí po šesti měsících. Uvádí se, že i když je ono trauma a následky z něj u oběti přítomno, tak je skryté a oběť navenek funguje bez nějakých nápadností. K tomu, aby se porucha naplno rozjela je zapotřebí nějaké další náročné životní situace nebo opakování něčeho, co bylo přítomno u původně prožitého traumatu. Oběť si také až s odstupem času může uvědomit celý kontext prožité traumatizující události. Čírtková (2014, s. 101)

Domácí násilí za sebou zanechává stopy v podobě závažných důsledků pro oběť. Některé oběti se s nimi dokáží popasovat lépe jiné hůře. Záleží na mnoha aspektech, které provází danou situaci, ve které byla oběť domácím násilí vystavena. Vždy ale

pro oběť prožité události znamenají velkou zátěž, stejně jako je pro ně ohromně náročné se vyrovnat s následky. Naštěstí dnes již existují organizace, které vznikly za účelem pomoci obětem domácího násilí a také se stále pracuje na legislativě, která má obětem těchto událostí pomoci se účinně bránit.

3.4 Náprava pachatele

Kromě toho, že vznikají programy a různé druhy pomoci pro oběti domácího násilí, v poslední době se také velice pokročilo ve stejném úsilí, ale směrem k pachateli domácího násilí.

Jak popisuje Čírtková (2004, s. 107-110) programy, které se věnují nápravě pachatelů, by měly vycházet z empiricky ověřených poznatků, nelze také jen mechanicky přenášet běžné psychotherapeutické přístupy, které jsou často cíleny hlavně na osoby, které se rozhodnou samy odbornou pomoc vyhledat. Dnes jsou programy založené hlavně na kombinaci behaviorální a kognitivní psychotherapie. Behaviorální techniky se snaží o to, aby u pachatele vymizeli nevhodné vzorce chování i stimulů a kognitivní techniky se zase pokouší o změnu obsahů myšlení, jejich úkolem je zpochybnit ty navykklé způsoby uvažování, které měl pachatel doposud. Dále se také pracuje na tom, aby se u pachatele rozvinulo vcítění se do oběti. U těchto programů je také vše cíleno na to, aby se zamezilo recidivě. Ovšem ať jsou již programy cílené a zaměřené jakkoli, ať obsahují jakékoli postupy, tak největší roli zde hraje samotný pachatel- pro úspěch programu je bezpodmínečně nutné, aby se pachatel doznal, sám usiloval o změnu a také sám věřil tomu, že mu program pomůže.

Programy, které se zaměřují na pachatele i přes původní velkou nevoli veřejnosti, se zdají být velice prospěšné. Jak zmiňuje Ševčík a Špatenková (2011, s. 77): *„násilný jedinec může prožívat pocity ponížení, strachu z opuštění, znepokojení ze ztráty kontroly většinou v kombinaci s nadměrným požíváním alkoholu či drog a dalšími různými faktory. Násilné chování a jeho důsledky mohou znepokojovat nejen oběť domácího násilí, ale také pachatele.“* Úspěšnost programů, které si kladou za cíl nápravu pachatele, je závislá také na tom, jaký je pachatel typ osobnosti. Ševčík a Špatenková (2011, s. 77) uvádějí předpoklady takové úspěšnosti na základě typologie zmíněné v jejich publikaci.

-Typ 1 je výhradně rodinný násilník, a je nejvnímavější k intervenci. Zde se dá uplatnit například asertivní trénink, který mu pomůže své negativní emoce vyjádřit verbálně. Jako vhodná volba pomoci se zde jeví manželské poradenství nebo terapie

-Typ 2 je obecně násilný muž, který potřebuje pomoc, aby se byl schopný vypořádat s osobními problémy, které mohou představovat například traumata ze zneužívání v jeho dětství. Většinou je potřeba také řešit jeho závislost na alkoholu anebo drogách. Zde je potřeba, aby se dostal do kontaktu se svými pocity a začal zlepšovat komunikaci a kontrolu svých impulzů. Většinou se náprava pachatele tohoto typu neobejde bez dlouhodobé terapie, u které je samozřejmě zapotřebí hlavně ochota spolupracovat.

-Typ 3 představuje emocionálně nestálého násilníka, který potřebuje v první řadě pomoci s tím, aby zvládl své vnitřní rozrušení, které vede k projevům násilí. Jeví se zde vhodný kognitivní přístup, kdy je potřeba, aby si pachatel uvědomil, jaké důsledky jeho chování vůči oběti má, je potřeba, aby začal kontrolovat svoje impulzy a ventiloval své emoce nějakým přijatelným způsobem.

Buskotte (2008, s. 131) ve své publikaci přináší zkušenosti ze sousedního Německa s antiagresivní terapií pro muže. Jejím hlavním úkolem je bránit oběti domácího násilí před dalšími výbuchy agrese násilných mužů, dále také změnit mužovo vnímání situace a sebe samého, úkolem je, aby pochopil, že násilí není řešení, ale naopak způsobuje další a další problémy, a také tato terapie učí jak s násilím zacházet. Pachatele vlastně fakt, že ho partnerka opustila nebo na něj podala trestní oznámení, dále provokuje k násilnému jednání. Může partnerce vyhrožovat nebo jen usiluje o kontakt s ní, aby ji přesvědčil, že se má vrátit. V této situaci může sezení s terapeutky pomoci zodpovědět jeho otázky ohledně toho, co se bude dít dál a jaké má možnosti, jak by se měl správně zachovat. tyto programy mají v Německu viditelný efekt, postupně se mění přístup a chování muže. Velkým pozitivním jevem těchto programů je také fakt, že vlastně chrání oběť před dalšími fyzickými nebo psychickými útoky. Tyto programy jsou vlastně novinkou, takže se nedá ještě říci, jestli se muži změnili natrvalo nebo se vrátí zpátky k používání násilí. S určitostí se dá ale říci, že dnes i pachatelé domácího násilí mají více možností, jak své chování řešit. Samozřejmě je opět bezpodmínečně nutné, aby se muž změnit chtěl a uměl přiznat, že chyboval.

4. Možnosti a principy pomoci obětem domácího násilí

V dnešní době je již poměrně rozvinutá nejen legislativní pomoc pro oběti domácího násilí. Sice tato pomoc nemá příliš hlubokou historii a stále se na ní pracuje, ale dnes již mají oběti možnost se obrátit na několik organizací, které jim pomohou, stejně tak jako mají větší oporu v zákonech, než měli v minulosti.

Termín viktimologie znamená: „*zkoumání obětí trestných činů, jejich osobnosti, chování...*“ (Hartl, Hartlová (2000, s. 671). Jak uvádí Čírtková (2014, s. 13-24) dnes se již viktimologie také zabývá právy a potřebami obětí i o to, jak zmírnit jejich utrpení. Také se zajímá o to, jaké faktory zapříčiňují její zranitelnost, a o to proč se zrovna tato osoba stala obětí trestného činu.

Čírtková (2014, s. 34) dále definuje pojem viktimizace, jako: „*odborný termín pro studium a analýzu trestných činů z perspektivy oběti. Označuje faktické dění, tj. procesy či pochody, ve kterých se jedinec stává obětí.*“ Dále Čírtková (2014, s. 45-53) popisuje, že viktimizaci se nedá předejít ani dobrou prevencí a je to událost, na kterou se nedá připravit. Dále zmiňuje také klíčové momenty viktimizace. Prvním z takových momentů je svěřování se zážitkem viktimizace. Oběť z nejrůznějších důvodů i před svým nejbližším okolím fakt, že se stala obětí, tají. Vyšetřovatele poté zjišťují, proč takto jednala a zda tedy k viktimizaci vůbec došlo. Další důležitým momentem je dilema, zda vůbec viktimizaci oficiálně oznámit. Násilné a sexuální, tedy vysoce traumatizující zločiny, bývají oznamovány nejméně. Autorka vysvětluje, že oběť takového zločinu se často rozhodne neoznámit i z důvodu druhé ztráty kontroly, kdy vlastně tím, že vystoupí z latence, získá roli poškozeného a musí mimo jiné například svědčit, musí vyšetřování a stání před soudy věnovat čas i energii a nakonec stejně není jisté, jestli toto úsilí bude stačit k úspěšnému konci. Navíc to, jak to celé dopadne, neleží v rukou oběti. V neposlední řadě osobě i posléze zůstává nálepka oběti. Dalším klíčovým momentem v procesu viktimizace je opožděné oznámením, které je dle autorky vlastně celkem běžné a to hlavně právě u domácího násilí nebo sexuálního zneužívání, a také u seniorů, kteří se ocitli v roli oběti. Seniori, kteří se stali oběťmi domácího násilí, se bojí odsunu do domova důchodců, bojí se samoty, jsou na pachateli závislí například finančně, jsou nepohybliví, mají mnohem komplikovanější přístup k sociálním službám a navíc u starších žen stále

převládají tradiční postoje k manželství a tradiční genderové role. Poslední klíčový moment, který Čírtková uvádí je ochota spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. V případě domácího násilí se běžně stává, že oběť po incidentu policii zavolá, ale později svůj postoj k pachateli změní. Zde může hrát velkou roli právě pachatel a jeho vyhrožování, naléhání, ale také to, že se žena bojí rozpadu vztahu a následné ztráty známého prostředí, nechce brát dětem otce, je na partnerovi závislá nebo prostě chce jen dát svému partnerovi ještě poslední šanci.

Matoušek (2005) s. 240-241) vysvětluje, že oběti domácího násilí potřebují kromě podpory duševní, také podporu praktickou a následně uvádí prvky podpůrného zásahu pro tyto oběti:

1. Materiální pomoc
  - bezpečné bydlení
  - péče o dítě
  - přístup k veřejným službám
2. Psychická podpora
  - rady (krátko- nebo dlouhodobé
  - vedení k rozhodnosti
  - schůzky podporující sebeúctu a sebedůvěru
  - kurzy o výchově dětí
  - skupiny vzájemné podpory
3. Právní pomoc, která se týká
  - dětí a jejich opatrovnictví
  - majetku
  - finanční podpory
  - sociální podpory

4.1 Legislativa

Hlavním dokumentem je zákon č. 135/2006 na ochranu před domácím násilím. Paragrafy v něm obsažené mění sedm jiných zákonů. Například zákon o Policii České republiky. Kočišová (2012, s. 8-10)

Buskotte (2008, s. 40) uvádí mimo tohoto zákona několik dalších, které jsou v problematice domácího násilí stěžejní:

-Zákon č. 91/2004 Sb., novela trestního zákona, která upravuje § 215a Týránění osoby žijící ve společném bytě nebo domě

-Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Protiprávní jednání mezi osobami blízkými, které nedosahuje typové nebezpečnosti trestného činu, lze také sankcionovat jako přestupky proti občanskému soužití

-Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. V § 60 je vymezena činnost intervenčních center jako krizová pomoc, která je nabídnuta a poskytnuta osobám ohroženým domácím násilím.

Zákon č. 91/2004, který Buskotte uvádí je již ale dnes zrušen. Je zrušen § 420 ve 3. části Trestního zákoníku č. 40/2009, který je účinný od roku 2010. V tomto zákoně je v Hlavě IV. Trestné činy proti rodině a dětem § 198 Týránění svěřené osoby a § 199 Týránění osoby žijící ve společném obydlí. Podle § 198 se rozpětí výše trestu odnětí svobody pohybuje od jednoho roku do dvanácti let. Záleží zde na tom, jakým způsobem byl čin spáchán, způsobil- li nějakou újmu na zdraví, na kolika osobách se činu dopustil, po jakou dobu čin páchal. V § 199 je uvedeno, že ten kdo týrá osobu žijící ve společném obydlí, může být potrestán až čtyřmi roky odnětí svobody. Pokud všem spáchá čin zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo způsobí těžkou újmu na zdraví, popř. tento čin páchá delší nebo na nejméně dvou osobách, může se délka trestu prodloužit až na osm let. Pokud navíc pachatel způsobí těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob nebo smrt, tak mu může být uložen trest odnětí svobody až na dvanáct let. V zákoně 40/2009 je také ošetřeno ohrožení výchovy dítěte a to § 201 a také sexuální zneužívání dítěte § 202, kdy oboje tedy souvisí se syndromem CAN.

Buskotte (2008, s. 97) dále v souvislosti s již zmíněnými zákony mluví o ochraně domácího násilí. Ta je založena právě na této právní úpravě, tedy hlavně na dvou zmíněných zákonech- zákonu č. 135/2006 a 108/2006, které dohromady tvoří tři propojené základní pilíře ochrany před domácím násilím: Policií ČR, intervenční centra a soudy, které rozhodují v civilních věcech. Dále autorka představuje model ochrany, který je rozdělen na dvě části, které na sebe bud mohou navazovat, stejně tak jako mohou být realizovány samostatně.

1. Policie ČR, která má rozhodovací pravomoc a intervenční centra s odbornou pomocí se uplatňují ve správním řízení. Ochranu ohrožené osoby mohou policisté zajistit díky vykázání pachatele na deset dní.
2. Soud následně může v soudním řízení rozhodnout o vydání předběžného opatření, kde bude ošetřeno vykázání, zákaz vstupu nebo zákazu kontaktování ohrožené osoby, a to bez ohledu na to, jestli už takto bylo rozhodnuto policií, či nikoli. K tomu, aby soud tuto ochranu vydal, je zapotřebí vůle ohrožené osoby, soud ji nevydává automaticky. Následně na základě předběžného opatření lze oběti zajistit jak teritoriální tak personální ochranu-pachatel nesmí ohroženou osobu kontaktovat.

4.2 Institut vykázání

Oprávnění vykázat osobu má Policie ČR od ledna 2007, kdy tedy vzešel v platnost zákon č. 135/2006. Přitom není nutné, aby osoba splnila všechny znaky skutkové podstaty trestného činu, aby mohla být policií vykázána. Policista toto oprávnění má vždy, kdy se jedná v daném případě o domácí násilí. Hrdličková (2014, s. 7).

Zákon č. 135/2006 Sb. na ochranu před domácím násilím, je asi tím nejdůležitějším dokumentem. Hlavní v něm je fakt, že stát může přiměřeně zasáhnout do soukromé sféry osob, kdy tedy poté dochází k vykázání pachatele ze společně obývaného prostoru a to i proti vůli ohrožení osoby. Zde neslouží vykázání osoby, jako trest pro pachatele, ale slouží k ochraně oběti. Má tedy funkci preventivní. Oběť dostává šanci vymanit se z moci pachateli a učinit takové kroky, které povedou k řešení dané situace. Kočišová (2012, s. 8-11)

V zákoně o Policii č. 273/ 2008 Sb., se institut vykázání řeší v Hlavě VII a to v § 44- 47. § 44 odst. 1 tohoto zákona zní: *„Lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvlášť závažného útoku proti lidské důstojnosti, je policista oprávněn vykázat tuto osobu z bytu nebo domu společně obývaného s útokem ohroženou osobou (dále jen společné obydlí), jakož i z bezprostředního okolí společného bydlení. Policista je oprávněn tuto osobu vykázat i v její nepřítomnosti.“* V paragrafu se v dalších

odstavcích dále píše například o délce trvání vykázání- je to deset dní, pokud se v průběhu trvání vykázání podá návrh na vydání předběžného opatření, tak vykázání trvá, dokud se o tomto návrhu pravomocně nerozhodne. Policista musí oznámit vykázání, jak osobě ohrožené, tak osobě vykázané, musí vyhotovit potvrzení o vykázání a to musí být účastníky podepsáno, pokud nepodepíše, pouze se to uvede do záznamu, ale vykázání platí. Pokud není jedna z osob přítomna, tak se jí potvrzení musí předat hned při prvním kontaktu. Vždy platí, že na policejní stanici, si mohou osoby vyzvednout kopii potvrzení o vykázání. Vykázaná osoba může proti vykázání podat námitky, které do potvrzení o vykázání policista uvede. Tyto námitky poté policista předává krajskému ředitelství, do tří dnů od vydání potvrzení poté může osoba, která námitky vznesla, tyto námitky na ředitelství podat písemně. Krajské ředitelství může shledat, že nebyly splněny podmínky pro vykázání a může jej ukončit. Musí o tom bez zbytečného odkladu vyrozumět ohroženou i vykázanou osobu.

V § 45 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR jsou potom vymezeny povinnosti a práva vykázané osoby. Mezi povinnostmi tam například je uvedeno, že vykázaná osoba musí neprodleně opustit prostor, který je policistou vymezený v potvrzení o vykázání, další povinnost spočívá v zdržení se vstupu do tohoto prostoru a také zdržení se styku a navazování kontaktu s ohroženou osobou, také musí policistovi odevzdat všechny klíče od společného obydlí. Mezi právy vykázané osoby se dočteme o právu vzít si ze společného obydlí věci osobní potřeby, osobní cennosti, doklady ještě před tím než je ze společného obydlí vykázán, v průběhu trvání vykázání si tyto věci a také věci, které nezbytně potřebuje pro podnikání nebo pro výkon svého povolání pouze jedenkrát a pouze v přítomnosti policisty. V § 46 tohoto zákona je poté uvedeno o čem musí policista poučit ohroženou osobu, je to například o možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření, možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb, které pomáhají obětem domácího násilí a také ji poučí o následcích, které vyplývají z vědomě nepravdivých údajů, k nimž přihlíží policista při vykázání. § 47 poté upravuje určení prostoru, kterého se týká vykázání policistou nebo například o lhůtách pro vyhotovení kopie úředního záznamu apod.

Na webových stránkách Bílého kruhu bezpečí je uvedena statistika vykázaní za rok 2015 v jednotlivých krajích. Celkem jich za tento rok bylo 1306, v Ústeckém kraji byl celkový počet vykázaní 166, což je druhý nejvyšší počet, na prvním místě je hlavní město Praha s počtem 195 vykázaní. Od roku 2007 do roku 2015 bylo v Ústeckém kraji provedeno 1297 vykázaní, což je vůbec největší počet v celé České republice. Celkem bylo od roku 2007 do roku 2015 na území České republiky provedeno 10 261 vykázaní.

4.3 Instituce a organizace pomáhající obětem

Jak uvádí Matoušek (2007, s. 83-84) státní orgány, které pečují o děti, jsou u nás oddělení sociálně právní ochrany dětí, které nalezneme v obcích s rozšířenou působností. Tyto oddělení prošetřují případy, kdy rodič nebo jiná osoba měla špatně pečovat o dítě, v jejich kompetenci je poté navrhnout další řešení, opatření, omezení, zbavují nebo pozastavují rodičovskou odpovědnost, navrhují ústavní výchovu. Pracovník oddělení sociálně právní ochrany dětí se může v určitých situacích stát i opatrovníkem dítěte, může vydat rozhodnutí, o nezájmu ze strany rodičů o dítě, které je důležité pro osvojení dítěte, Účastní se projednávání trestních věcí u dítěte, sleduje výkon ochranné nebo ústavní výchovy a mnoho jiného. Matoušek dále uvádí systém ústavní výchovy, zmiňuje adopci i pěstounství, pak také nestátní neziskové organizace, které provozují zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Další možnost pomoci dětem je přechodná pěstounská péče.

Mezi další organizace, kde mohou oběti domácího násilí hledat pomoc, jsou azylové domy nebo intervenční centra. Buskotte (2008, s. 112-115) píše, že: *„intervenční centra jsou specializovaným zařízením sociální služby, neboť poskytují odbornou sociálně- právní pomoc ohroženým osobám a kombinují spolupráci mezi dalšími navazujícími službami sociální i zdravotnické záchranné sítě v regionu.“* Intervenční centra fungují od roku 2007, tedy od stejného roku, kdy vešel v platnost zákon 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím. Center je celkem 15- v každém kraji, kromě severní Moravy, je jedno. Na intervenční centrum se může obrátit, jak osoba, která je domácím násilím vystavena, tak i osoba, která ví, že k něčemu takovému dochází v jejím okolí. Všechny služby jsou poskytovány bezplatně. Intervenční centra poskytují individuální psychologickou pomoc,

nehmotnou sociální ambulanci pomoc, zprostředkovávají jim následnou pomoc lékařskou, poradenskou, psychologickou, ale i právní. Tato centra spolupracují i orgány sociálně-právní ochrany dětí, orgány Policie České republiky i jinými nestátními i charitativními organizacemi. Pomoc intervenčních center je většinou poskytována na základě podnětu od policie, která takto jedná na základě zákona na ochranu před domácím násilím, který je zmíněn výše. Podnětem je vlastně opis rozhodnutí o vykázaní. Intervenční centrum je povinné do 48 hodin od doručení podnětu od policie, kontaktovat ohroženou osobu, pokud se ovšem dozví o ohrožené osobě jiným způsobem je povinna tuto osobu kontaktovat bezodkladně potom, co tuto informaci o osobě získá. Počet ohrožených osob je potom intervenční centrum povinné oznamovat příslušnému krajskému úřadu.

Azylové domy patří mezi služby sociální prevence a zákon 108/2006 Sb., je upravuje v § 57 následovně:

„(1) Azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.

(2) Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

a) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy,

b) poskytnutí ubytování,

c) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“

Definice od autorského kolektivu (1997, s. 134) zní takto: *„Azylová zařízení pro matky s dětmi poskytují přechodné ubytování, poradenské, sociální a případně výchovné služby osamělým matkám s převážně malými dětmi nebo těhotným ženám, které se ocitly v mimořádně náročné nebo krizové životní situaci, již nemohou nebo neumějí samy řešit.“*

Další organizace nebo další místa, kde může oběť domácího násilí hledat pomoc, jsou například:

- občanské sdružení Bílý kruh bezpečí
- nestátní nezisková organizace ROSA- centrum pro týrané ženy
- DONA linka, což je celostátní služba telefonické krizové pomoci
- rodinné poradny
- Policie ČR

- Linky důvěry, kterých je v ČR zhruba 40
- občanské poradny

4.4 Prevence domácího násilí

Je jisté, že je mnohem lepší patologickým jevům a problémům předcházet, než následně řešit jejich následky. Jsou ovšem takové jevy, kde je prevence více než složitá a obtížná. Jedním z těchto jevů je zcela bezpochyby i domácí násilí.

Jak uvádí Vykopalová (2002 s. 33) je nesmírně těžké u domácího násilí, které je směřováno na dítě, nelézt příčinu takového jednání, a proto je velice obtížné nalézt i efektivní systém prevence. Prevence u syndromu CAN nemůže dle autorky být rozdělena na primární, sekundární nebo terciární, ale všechny tyto složky se musí překrývat. Většina takovýchto programů je zaměřena na prevenci hlavně v oblasti ekonomické situace rodiny, sociální izolace, negativního postoje rodičů vůči dítěti nebo nezralosti matky. Jako velice účinné se zdají programy, které se zaměřují na nácvik rodičovských kompetencí.

Ševčík a Špatenková (2011, s. 151-) popisují primární, sekundární i terciární prevenci:

Primární prevence by dle nich měla být zaměřena na to, aby k domácímu násilí vůbec nedošlo. Jako nejúčinnější se jim jeví výběr správného partnera, vybudování dobrého rodinného zázemí. Také je velice důležitá informovanost o tom, co je možné v klasickém vztahu nebo v rodinném soužití tolerovat a co už nikoli. Také jsou velice důležité vztahy v původní rodině, kde by člověk měl získat ty správné vzory a modely, další význam mají také současné vztahy s původní rodinou nebo blízkými příbuznými nebo přáteli, dále potom míra vlastní sebedůvěry a sebeúcty, dále potom například výchova, která vede k toleranci vůči seniorům, pak samotná rodinná, sexuální nebo občanská výchova.

Sekundární prevence je zaměřena na to, aby bylo včasné domácí násilí identifikováno, spadají sem poté všechny opatření, které mají za úkol zabránit zhoršení již nastalé situace, mají zamezit dalším komplikacím nebo jevům, které jsou s domácím násilím spjaté, a samozřejmě také má sekundární prevence za úkol zamezit negativním následkům. Jde tedy o to, aby se včasné identifikovali problémy, které by mohly signalizovat domácí násilí. Mezi těmito indikátory můžeme nalézt

například komunikační problémy v rodinném soužití, rodinné pozadí, které je predisponující pro domácí násilí anebo přítomnost vzájemně působících stresorů. Pracovníci v pomáhajících profesích se pohybují právě v oblasti sekundární prevence. Pomoc se tak může dostavit v podobě krizové intervence, poradenství, terapie.

Terciární prevence se poté snaží zmírnit již vzniklé následky a dopady domácího násilí. Snaží se tyto následky odstranit, zmírnit, snaží se o to, aby osoby jakkoli zasažené domácím násilím k jejich běžnému životu a normálnímu fungování, snaží se zlepšit kvalitu jejich života. V této fázi se můžeme setkat s reintegrací, sociální rehabilitací, reedukací, resocializačními činnostmi a jinými sociálními opatřeními. Zde mají pracovníci v pomáhajících profesích za úkol hlavně podporu osob, které byly domácím násilím zasaženy jakýmkoli způsobem, a snaží se o jejich návrat do společnosti. Také se tito pracovníci snaží o podporu komunikace mezi složkami, které také poskytují návaznou péči.

Prevenici násilí na mužích popisuje ve své publikaci Kolektiv autorů (2006, s. 31). Zde by prevence měla mířit hlavně k odbourávání předsudků v sociálním kontextu. Muži mají jako oběti domácího násilí opravdu složitou situaci. V první řadě jsou muži opředeny mýty, které se týkají domácího násilí na ženách, a v druhé řadě jsou stále genderové stereotypy. Toto potom zamezuje tomu, aby se muž někomu svěřil. Když je muž společností onálepkován, jako ten, kdo je „pod pantoflem“, nachází se v situaci, kdy mu není poskytnuta žádná pomoc nebo podpora od ostatních. Samozřejmě fakt, že muž nemá v rodině rozhodující slovo, ještě nemusí signalizovat výskyt domácího násilí v rodině. Pro prevenci násilí na mužích je v tuto dobu, kdy je tato problematika teprve na začátku postupného „uvádění“ na veřejnost, je nesmírně důležité, aby společnost alespoň připustila, že muž se může obětí stát. To, že si to lidé připustí, může znamenat, že si začnou více všimnout příznaků takového násilí.

5. Průzkum informovanosti veřejnosti o domácím násilí

5.1 Metodologická východiska

Cíl

Cílem mého průzkumu bylo zjistit, jaká je informovanost české veřejnosti v Ústeckém kraji v oblasti problematiky domácího násilí. Cílem bylo zjistit, jestli mají lidé povědomí o základních charakteristikách domácího násilí, jako jsou znaky, formy nebo příčiny. Zároveň také zjistit, jestli a v jaké míře lidé stále věří mýtům o domácím násilí, a jestli lidé znají organizace, které pomáhají obětem domácího násilí a pojem intervenční centrum. V neposlední řadě se v průzkumu také zjišťovalo, odkud k lidem informace o této problematice dostávají.

Použitá metoda

Jako metodu průzkumu jsem si pro svoji diplomovou práci zvolila dotazník. Jak uvádí Ferjenčík (2000, s. 183) jedná se o: „*standardizované interview předložené v písemné podobě.*“

Výhody dotazníku

- úspora času a finančních prostředků
- data lze obvykle lépe kvantifikovat

Nevýhody dotazníku

- menší pružnost
- formulace otázky nemusí být dostatečně srozumitelné všem
- obvykle nižší věrohodnost dat
- příprava dotazníku si vyžaduje větší pečlivost než příprava interview.

Ferjenčík (2000, s. 183)

Dotazník je podle Gavory (2000, s. 99) je dotazník: „*způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.*“ Dále Gavora uvádí, že je dotazník nejfrekventovanější způsob, jakým lze zjišťovat údaje. Je určen hlavně, pokud je potřeba získat větší množství údajů od velkého množství respondentů. Proto Gavora uvádí, že se dotazník považuje za výzkumný nástroj, který je vysoce ekonomický: „*Můžeme jím získat velké množství informací při malé investici času.*“

Typy otázek

-uzavřené: je to otázka, která má již dané odpovědi, mezi nimiž si respondent vybírá

-polouzavřené: nabízejí odpověď, ale potom je dožadováno její povysvětlení formou otevřené otázky

otevřené: nejsou dané odpovědi, respondent odpovídá dle svého

Gavora (2000, s. 102-104)

Hypotézy

Dle odborného výkladu, definice je hypotéza: „*nějaký specifický předpoklad, konkrétní tvrzení, které logicky vyplývá z nějakého všeobecného tvrzení. V tomto kontextu je hypotéza nejčastěji deduktivně vyvozena z teorie a slouží ověření pravdivosti (resp. nepravdivosti) této teorie. Ale hypotézu neformulujeme pouze deduktivně z nějaké dobře propracované teorie. Právě naopak, mnohokrát už na základě předběžné zkušenosti a intuice začínáme uvažovat o možných vztazích mezi jevy.*“ Ferjenčík (2000, s. 32)

Moje hypotézy jsou následující:

Hypotéza H₁: Předpokládám, že většina lidí má základní informace o domácím násilí.

Ke zjištění stavu této hypotézy slouží otázky číslo: 7, 8, 9. Částečně i otázka první, pokud bereme v potaz osobní zkušenost, jako zdroj informací.

Pro ověření platnosti hypotézy bude dostačující, pokud nadpoloviční počet respondentů, uvede mezi nejčastějšími formami, příčinami a znaky domácího násilí, ty které jsou uvedeny v teoretické části této práce. Bude dostačující, pokud veřejnost bude mít povědomí, alespoň o dvou základních skupinách informací o domácím násilí. Tedy pokud správně budou uvedeny například formy a příčiny, nebo příčiny a znaky nebo znaky a formy, a ve třetí oblasti nebude splněn nadpoloviční počet respondentů.

Hypotéza H₂: Předpokládám, že většina lidí věří některým mýtům o domácím násilí.

Ke zjištění stavu této hypotézy slouží otázky č. 3, 4, 5, 6, částečně i 14. Jedná se mi o tyto mýty, které uvádí například Buskotte (2008, s. 22)

-Oběti nebo pachatelé jsou nižšího nebo vůbec žádného vzdělání.

-Za násilí vůči sobě si oběť může sama.

Příčemž, na první mýtus zjišťuje odpověď otázka číslo 3 a 5 a na druhý mýtus otázka číslo 4.

Další dva mýty, u kterých jsem chtěla ověřit, zdali se mezi lidmi stále vyskytují, uvádějí ve své publikaci Ševčík a Špatenková (2011, s. 31)

-Domácí násilí se objevuje v materiálně slabých rodinách

-Domácí násilí je soukromá věc, kterou si partneři musí vyřešit sami.

Na první mýtus potom zjišťuje odpověď otázka číslo 6 a na druhý otázka číslo 14.

K ověření platnosti hypotézy bude dostačující, pokud nadpoloviční počet respondentů, uvede alespoň tři mýty, které jsou výše uvedené.

Hypotéza H₃: Předpokládám, že většina lidí zná instituce, které pomáhají osobám ohroženým domácím násilím.

Ke zjištění stavu této hypotézy slouží otázky 12 a 13. K ověření platnosti hypotézy bude dostačující, pokud nadpoloviční počet respondentů uvede u otázky 13 alespoň 3 instituce a zároveň také bude znát intervenční centrum.

Hypotéza H₄: Předpokládám, že většina lidí se dozvídá o problematice domácího násilí z internetu.

Ke zjištění stavu této hypotézy slouží otázka číslo 11.

K ověření platnosti hypotézy, bude dostačující, pokud nadpoloviční počet respondentů uvede jako svoji odpověď internet.

5.2 Analýza zjištěných dat

Dotazník, který jsem pro svůj průzkum použila a který má ověřit pravdivost nebo nepravdivost výše uvedených hypotéz, má celkem 14 otázek. Dotazník byl umístěn na internetu a na sociální síti zhruba tři měsíce. Celkem jsem získala 65 odpovědí, ze kterých ve svém průzkumu vycházím. Respondenti byli pouze obyvatelé Ústeckého kraje.

Otázka 1: Osobní zkušenost s domácím násilím

Respondentům byla položena otázka, zdali se oni osobně setkali s domácím násilím. U této otázky měli respondenti na výběr mezi dvěma možnostmi- ano/ne.

Z celkového počtu 65 odpovědí, odpovědělo kladně 30 respondentů, a zbylých 35 odpovědělo záporně.

K respondentům, kteří odpověděli kladně, směřovala podotázka, v jaké roli byli, při této osobní zkušenosti. Zde měli na výběr mezi pachatelem, obětí nebo svědkem. Tři respondenti uvedli, že byli v roli pachatele, 13 respondentů bylo v roli oběti a 17 v roli svědka.

Ve výsledku tedy 46 % respondentů, kteří se s domácím násilím osobně setkali. Nejvíce, tedy 52 % ze zmíněných respondentů, měli osobní zkušenost v roli svědka. 54 % respondentů se s domácím násilím osobně neseťkali.

Otázka 2: Nejčastější oběť domácího násilí

Tato otázka měla zjistit, o kom si lidé myslí, že se nejčastěji stává obětí domácího násilí. Respondenti měli na výběr mezi čtyřmi možnostmi, byli jimi: žena, muž, dítě nebo senior.

Nejvíce respondentů označilo, že žena se stává nejčastější obětí domácího násilí. Bylo to celkem 50 odpovědí, tedy 77%. Jako druhou nejčastější oběť, lidé uvedli možnost dítě. Tuto možnost si vybralo celkem 13 respondentů, tedy 20%. Třetí nejčastější obětí se dle tohoto průzkumu stávají senioři. Tuto možnost si vybrali pouze 2 respondenti, tvoří pouhé 3% z celkového počtu respondentů.

Lidé si tedy myslí, že nejčastější obětí domácího násilí se stává žena. Velice překvapující pro mě byl fakt, že nikdo neoznačil odpověď muž.

Otázka 3: Vzdělání oběti domácího násilí

Třetí otázka zjišťovala, jakého vzdělání dle české veřejnosti, dosahuje oběť domácího násilí. Tato otázka sloužila zároveň ke zjištění stavu hypotézy H₂.

Na výběr bylo mezi klasickým tříděním systému vzdělávání u nás, tedy vzdělání základní, střední, vysokoškolské. Respondenti měli možnost zvolit ještě čtvrtou odpověď, ve které stálo, že vzdělání nesouvisí s rolí oběti domácího násilí, že mezi nimi není souvislost. Množnost vysokoškolského vzdělání si nevybral nikdo.

Čtvrtou možnost- tedy že není souvislost mezi vzděláním a rolí oběti- zvolilo nejvíce respondentů, a to celkem 50. Druhá nejčastěji volená možnost, bylo

středoškolské vzdělání, které vybralo celkem 9 lidí a na třetím místě potom se 6 zvolenými vzdělání základní.

77 % lidí je tedy přesvědčeno, že neexistuje souvislost mezi vzděláním a rolí oběti domácího násilí. Toto je podle mého názoru velice pozitivní zjištění.

Otázka 4: Oběť svým chováním sama pachatele provokuje k agresivnímu jednání.

Tato otázka sloužila ke zjištění stavu hypotézy H₂. Bylo zjišťováno, zdali si lidé myslí, že si oběť v důsledku může za své jednání sama, protože pachatel k agresivnímu chování nutí svým chováním.

Zde měli respondenti na výběr pouze možnost ano/ne.

Celkem 57 lidí, tedy 88% respondentů, označila možnost, ne. Pouze 8 lidí, tedy 12% respondentů označilo možnost ano.

Je to dle mého další pozitivní zjištění. Lidé dle něj již nevěří mýtu, který dříve ve společnosti panoval, a nedávají pachatelovo agresivní chování vinu oběti.

Otázka 5: Vzdělání pachatele domácího násilí.

Tato otázka sloužila ke zjištění stavu hypotézy H₂. Otázka zjišťovala, jaké si lidé myslí, že má nejčastěji pachatel domácího násilí vzdělání. Stejně jako u otázky č. 4, která se ptala na totéž, ale ve vztahu k oběti, byly i zde na výběr čtyři možnosti- tři volby vzdělání a to základní, střední a vysokoškolské a poslední čtvrtá možnost byla, že vzdělání nemá žádnou souvislost s rolí pachatele domácího násilí.

Opět i zde nejvíce, tedy 50 lidí (77% respondentů) odpovědělo, že není souvislost mezi rolí pachatele a vzdělání. Jako druhá nejčastěji volená možnost bylo vzdělání středoškolské, se 7 odpověďmi (11% respondentů takto odpovědělo), jako třetí v řadě volili lidé možnost vzdělání základního- 5 respondentů a nejméně byla volená možnost vzdělání vysokoškolského, kterou zvolili pouze tři respondenti.

Otázka 6: Rodiny, ve kterých dochází k domácímu násilí

Šestá otázka zjišťovala, ve kterých rodinách se dle české veřejnosti, děje domácí násilí nejčastěji. Tato otázka zároveň zjišťovala stav hypotézy H₂. Na výběr zde byly možnosti, kdy k domácímu násilí dochází nejčastěji v rodinách s nízkým, průměrným

nebo nadprůměrným příjmem. Ve čtvrté odpovědi byl možnost, že příjem rodiny nesouvisí s výskytem domácího násilí v ní.

45 lidí, celkem tedy 69%, si myslí, že příjem rodiny s výskytem domácího násilí v ní nesouvisí. 15 lidí, tedy celkem 23% si myslí, že domácí násilí se objevuje hlavně v rodinách s nízkým příjmem, 3 lidé si myslí, že se tak děje v rodinách s nadprůměrným příjmem a dva respondenti označili možnost rodin s průměrným příjmem.

Otázka 7: Příčiny domácího násilí.

Tato otázka zjišťovala stav hypotézy H_1 a vyzývala respondenty k tomu, aby uvedli hlavní příčiny domácího násilí. V otázce byl požadavek na maximálně 3 příčiny.

Nejvíce respondentů, celkem 40, uvedlo, že hlavní příčinou domácího násilí je charakter nebo povaha pachatele, někteří toto ještě specifikovali tím, že příčina násilí pachatele tkví v jeho dětství, ve výchově, v rodině, ve které vyrůstal a také v jeho agresivitě, která je součástí jeho povahy. Jako druhou nejčastější příčinu respondenti spatřovali v alkoholu. Jako příčinu ho uvedlo 23 lidí. Obecně návykové látky uvedlo 7 lidí. Třetí nejčastější příčinou je dle 13 respondentů nedostatek financí.

Mezi dalšími příčinami, které byly zmíněny častěji, byla žárlivost, potřeba moci pachatele nad obětí, povaha oběti- sama pachatele vyprovokovala, stres, obecně problémy ve vztahu, zvláště byla uvedena také nevěra nebo problémy mimo rodinu, jako například ztráta zaměstnání nebo vliv okolí na pachatele.

Otázka 8: Znaky domácího násilí.

Tato otázka zjišťovala stav hypotézy H_1 a vyzývala respondenty k tomu, aby uvedli nejčastější znaky domácího násilí. Zde měli uvést maximálně pět znaků

Zde byli odpovědi velice různorodé. Respondenti nejčastěji uváděli modřiny, jako hlavní znak domácího násilí. Odpovědělo takto celkem 21 lidí. Druhým nejčastěji uváděným znakem, který napsalo celkem 17 lidí, byl strach. Uzavřenost nebo stranění se svých přátel, rodiny, obecně svého okolí uvedlo 15 respondentů, je to třetí nejčastější odpověď. Viditelné fyzické násilí jako znak domácího násilí uvedlo 14

respondentů. Pátou nejčastější odpovědí bylo snížené sebevědomí, jako o znaku. 10 respondentů takto odpovědělo.

Znaky domácího násilí, které jsou popsány výše v teoretické části této práce a jež ve své publikaci uvádí Buskotte (2008, s. 39), jsou: opakování/dlouhodobost, stupňování násilí, jasné rozdělení rolí a jako čtvrtý znak neveřejnost. Tyto znaky uvedl, jako svoji odpověď, následující počet respondentů:

- 4 respondenti uvedli opakování násilí
- 4 respondenti uvedli dlouhodobost
- 5 respondentů uvedlo stupňování násilí
- 1 respondent uvedl rozdělení rolí
- 7 respondentů uvedlo neveřejnost

Otázka 9: Formy domácího násilí.

Tato otázka zjišťovala stav hypotézy H_1 a vyzývala respondenty k tomu, aby uvedli nejčastější formy domácího násilí. Zde měli uvést maximálně tři formy.

Nejčastěji respondenti, jako formu domácího násilí, uváděli násilí fyzické- celkem takto odpovědělo 50 lidí. Psychické násilí uvedlo 45 respondentů, byla to tedy druhá nejčastější odpověď. Finanční/ekonomickou formu násilí uvedlo 7 respondentů. Tato forma byla třetí nejčastěji volená. Na čtvrtém místě bylo společně sociální a sexuální násilí, které uvedlo 5 respondentů.

Otázka 10: Dostatečná prezentace domácího násilí.

Zde jsem se respondentů ptala, zdali si myslí, že je dostatečně prezentována problematika domácího násilí. Lidé měli možnost výběru mezi odpovědi ano a ne.

51 respondentů, tedy 78 % si myslí, že problematika domácího násilí je nedostatečně prezentována, tedy volilo možnost ne. 22% lidí, 14 respondentů si naopak myslí, že je tato problematika prezentována dostatečně.

Otázka 11: Získávání informací o domácím násilí.

Tato otázka zjišťuje stav hypotézy H_4 , kdy se ptám, odkud lidé nejčastěji získávají informace o domácím násilí.

Nejčastěji lidé, dle výsledků, získávají informace o domácím násilí z internetu. Tuto možnost uvedlo 26 respondentů. Média obecně uvedlo 13 respondentů a byla to druhá nejčastěji volená možnost. Dále lidé nejčastěji získávají informace od svých přátel nebo z televize- obě možnosti zvolilo shodně 9 lidí, 5 lidí uvedlo, že informace mají z vlastní zkušenosti, 4 lidé z knih, 3 ze zaměstnání. Mezi dalšími odpověďmi byli třeba členové rodiny, časopisy, ze školy nebo z filmů.

Otázka 12: Intervenční centrum

Tato otázka zjišťuje stav hypotézy H₃. Zde se ptám, jestli lidé vědí, co je to intervenční centrum. Respondenti měli na výběr mezi dvěma možnostmi: ano/ne.

36 respondentů, tedy 55%, uvedlo, že nevědí, tedy označilo možnost ne a zbylých 45 %, tedy 29 respondentů uvedlo, že intervenční centrum zná.

Otázka 13: Organizace, které pomáhají obětem domácího násilí.

Tato otázka zjišťuje stav hypotézy H₃. Respondenti měli uvést, jestli znají nějaké organizace, které pomáhají obětem domácího násilí. Měli opět dvě možnosti volby: ano/ne. Pokud označili odpověď ano, tak v dotazníku byla ještě jedna podotázka, kde jsem chtěla, aby respondenti uvedli organizace, které znají.

57 % lidí, tedy 37 respondentů uvedlo, že žádnou organizaci neznají, zvolili tedy možnost ne. 43% respondentů, 28 lidí potom uvedlo, že nějaké takové organizace znají.

28 lidí uvedlo, že znají nějakou organizaci, která pomáhá obětem domácího násilí. Pouze 25 lidí z nich opravdu nějakou organizaci uvedlo. 15 z těchto 25 lidí, uvedlo pouze 1 organizaci. Pouze 6 respondentů zmínili 3 a více organizací, a 5 z nich zároveň odpovědělo, že znají pojem intervenční centrum.

Nejčastěji zmiňovanou organizací byl Bílý kruh bezpečí, který uvedlo celkem 14 respondentů, 6 respondentů také uvedlo organizaci ROSA, stejný počet uvedl i linky důvěry, azylové domy obecně zvolilo jako odpověď 5 respondentů, 2 respondenti uvedli DONA linku, mezi dalšími odpověďmi se vyskytly i názvy konkrétních organizací: Spirála a Persefona, nebo také byla například, zvolená možnost Policie.

Otázka 14: Oznámení domácího násilí.

Zde u respondentů zjišťuji, kdyby v jejich okolí docházelo k domácímu násilí, jestli by to oznámili. Tato otázka ověřuje stav hypotézy H_2 . Zde měli možnost volit mezi dvěma odpověďmi: ano/ne.

86% respondentů, tedy 56 lidí odpovědělo, že by danou věc oznámilo. Domácí násilí, ke kterému by docházelo v okolí, by neoznámilo 9 respondentů, tedy 14%.

5.3 Ověření hypotéz

H_1 : Předpokládám, že většina lidí má základní informace o domácím násilí.

První hypotéza H_1 se potvrdila.

Nadpoloviční počet respondentů uvedl nejčastější příčiny i formy domácího násilí, které jsou popsány v teoretické části této diplomové práce. Pouze správné znaky domácího násilí uvedl méně než nadpoloviční počet respondentů. Ovšem dle mých požadavků pro ověření platnosti této hypotézy, je dostačující, pokud respondenti znají alespoň dvě oblasti základních informací o domácím násilí. Zde tedy respondenti mají povědomí o příčinách a formách domácího násilí.

Na základě výsledků, mohu uvést, že většina lidí má základní informace o domácím násilí.

H_2 : Předpokládám, že většina lidí věří některým mýtům o domácím násilí.

Druhá hypotéza H_2 se nepotvrdila.

Dle odpovědí respondentů v dotazníku, česká veřejnost v Ústeckém kraji nevěří ani jednomu mýtu, který jsem uvedla v teoretické části mé diplomové práce.

Celkem 77 % respondentů uvedlo, že vzdělání nemá vliv na to, jestli se osoba stane obětí domácího násilí. Stejně tak, jako 77 % respondentů uvedlo, že vzdělání nemá vliv ani na to, jestli se osoba stane pachatelem domácího násilí. Vzdělání tedy nesouvisí s rolí oběti nebo pachatele domácího násilí.

Nadpoloviční počet respondentů, celkem 88 %, uvedl, že oběť si svým chováním nemůže za násilí, které je na ní od násilníka směřováno.

Nadpoloviční počet respondentů, celkem 69 %, je toho názoru, že výskyt domácího násilí v rodině, nesouvisí s jejím materiálním zázemím. Popírají mýtus, že se domácí násilí objevuje převážně v materiálně slabých rodinách.

Celkem 86 % lidí by oznámilo domácí násilí, ke kterému by docházelo v jejich okolí, nebo o kterém by věděli. Tímto tedy respondenti popírají mýtus, který pojednává o tom, že by domácí násilí bylo jevem nebo problémem, který by si měla rodina vyřešit sama, bez zásahu zvenčí.

Na základě odpovědí, mohu tedy uvést, že většina lidí nevěří některým mýtům o domácím násilí.

H₃: Předpokládám, že většina lidí zná instituce, které pomáhají osobám ohroženým domácím násilím.

Třetí hypotéza H₃ se nepotvrdila.

Pouze 45 % respondentů uvedlo, že zná pojem intervenční centrum, dalších zbylých 55 %, tedy nadpoloviční většina odpověděla, že tento pojem neznají. A pouze šest lidí, pouhá 4% , uvedlo tři a více organizací na pomoc obětem domácího násilí, které znají. Tímto tedy nebyly splněny podmínky pro ověření platnosti hypotézy.

Na základě výsledků, mohu uvést, že většina lidí nezná instituce, které pomáhají osobám ohroženým domácím násilím.

H₄: Předpokládám, že většina lidí se dozvídá o problematice domácího násilí z internetu.

Čtvrtá hypotéza H₄ se nepotvrdila.

Sice nejvíce respondentů, celkem 26, uvedlo, že nejčastěji získávají informace o domácím násilí z internetu. Ale tento počet nestačil pro splnění podmínky nadpolovičního počtu respondentů. Tímto se tedy hypotéza nepotvrdila.

Na základě výsledků mohu uvést, že z internetu se většina respondentů o problematice domácího násilí nedozvídá.

Závěr průzkumu

Hlavním cílem mého průzkumu, bylo zjistit, jaká je informovanost obyvatel Ústeckého kraje. Cílem bylo zjistit, jestli lidé mají povědomí o základních charakteristikách domácího násilí- o znacích, formách a příčinách. Dle výsledků průzkumu vyšlo najevo, že obyvatelé Ústeckého kraje jsou dobře informováni o základních charakteristikách domácího násilí. Veřejnost má dostatečné informace o základních příčinách a formách domácího násilí. Již menší informovanost je v oblasti znaků domácího násilí. Zde jsem si u odpovědí všimla, že respondenti uváděli spíše projevy domácího násilí, jako byli například modřiny, strach, stranění se kolektivu nebo nízké sebevědomí. Skutečné znaky domácího násilí uvedla méně než polovina respondentů.

Zároveň také bylo mým cílem zjistit, jestli a v jaké míře lidé stále věří mýtům o domácím násilí. Zde jsem byla velice mile překvapena, jelikož z výsledků dotazníku vyplynulo, že lidé nevěří ani jednomu ze čtyř uvedených mýtů. Co se tedy týče předsudků, které byli s domácím násilím spojovány, vypadá to, že jsou pomalu ale jistě na ústupu.

V dotazníku jsem se také zaměřovala na to, jestli lidé znají organizace, které pomáhají obětem domácího násilí a pojem intervenční centrum. Zde jsem bohužel zjistila, že informovanost v této oblasti je opravdu minimální. Pojem intervenční centrum zná méně než polovina dotázaných a vyjmenovat alespoň 3 instituce dokázalo pouze šest lidí z celkového počtu 65, 25 lidí dokázalo vyjmenovat organizaci alespoň jednu.

Dotazníkem jsem se také snažila zjistit, odkud lidé nejčastěji získávají informace o domácím násilí. Nejčastější odpovědí, na zdroj informací o domácím násilí, byl internet. I když tento zdroj informací byl zvolen nejčastěji, nezvolil ho nadpoloviční počet respondentů.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit, jaká je informovanost o domácím násilí v české veřejnosti, konkrétně tedy v Ústeckém kraji. V dotazníku, který tyto lidé vyplňovali, byli otázky, které se týkaly základních informací o tomto jevu. Lidé měli uvést znaky, formy a příčiny domácího násilí. Musím říci, že mě překvapilo, jaký počet respondentů, tyto základní informace o domácím násilí má. Myslím, že to ukazuje, že odkrývání této problematiky a její probírání na veřejnosti, má velice pozitivní účinek. Usuzuji tak i proto, že se nepotvrdil ani ten fakt, který hovořil o tom, že se i dnes mezi lidmi objevuje mnoho mýtů a předsudků o domácím násilí. Veřejnost již není přesvědčena o tom, že domácí násilí se objevuje v rodinách, které mají nízký příjem, nebo u lidí, kteří mají nižší vzdělání. Domácí násilí se může objevit v jakékoli rodině a vypadá to, že česká veřejnost toto již ví. Stejně jako si dnes většina lidí myslí, že domácí násilí není problém, který by si měla rodina vyřešit sama za zavřenými dveřmi, nebo že by dokonce oběť měla toto strpět. Většina lidí uvedla, že by domácí násilí oznámila, což považuje také za velice pozitivní zjištění.

V čem si myslím, že má česká veřejnost stále ještě rezervy je povědomí o organizacích, které obětem domácího násilí pomáhají. Myslím, že by v této oblasti měla proběhnout větší osvěta. V první řadě informovanost v této oblasti pomůže samotným obětem, které budou vědět, kde mají hledat pomoc. Také pomůže lidem, kteří si všimli, že v jejich okolí k násilí dochází a nevědí, kam se mohou obrátit. Samozřejmě je velice pozitivní fakt, že se neustále rozrůstá opora pro oběti, v oblasti legislativy. Stále vznikají nové a nové úpravy zákonů, které poskytují obětem větší ochranu a pachatelům adekvátní tresty. Rozrůstá se také oblast pomoci pro samotné pachatele v podobě programů, které jim mají nabídnout způsoby, kterými se dají zvládat konflikty, které doposud řešili násilím. Zde se samozřejmě počítá se spoluprací pachatele.

Myslím, že informovanost české veřejnosti o domácím násilí se neustále zlepšuje, ale už dnes je na poměrně dobré úrovni. Důležité je, že lidé dokáží tento jev popsat pomocí základních charakteristik, nevěří předsudkům a mýtům, které tu byly řadu let zakořeněny, stejně jako fakt, že jsou ochotni výskyt domácího násilí oznámit. Snad se tímto dokáže včas objevit, co největší počet výskytů domácího násilí.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

LITERATURA

AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Obce, města, regiony a sociální služby*. Vyd. 1. Praha: Socioklub - Sdružení pro podporu rozvoje teorie a praxe sociální politiky, 1997. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-902-2601-9.

BECHYŇOVÁ, Věra. *Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém*. Vyd. 1. Praha: IREAS, 2007. ISBN 978-80-86684-47-5.

BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008, 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6

CONWAYOVÁ, Helen L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. Albatros Plus. ISBN 978-80-00-01550-7.

ČERMÁK, Ivo. *Lidská agrese a její souvislosti*. 1. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. ISBN 80-902614-1-8.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, 431 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-864-7386-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1.

DOSTÁLOVÁ, Jana. *Domácí násilí na seniorech*. Zlín, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií.

FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8367-6.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. A aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.

GJURIČOVÁ, Šárka, Jana KOCOURKOVÁ a Jiří KOUTEK. *Podoby násilí v rodině*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2000, 101 s. ISBN 80-702-1416-3.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8303-X

HRDLIČKOVÁ, Miroslava. *Institut vykázání a důsledek jeho využití v policejní praxi na teritoriálním území Krajského ředitelství policie kraje Vysočina*. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií. Vedoucí práce Doc. PhDr. Bc. Zdenko Reguli, Ph.D.

KOČIŠOVÁ, Barbora. *Institut vykázání v českém právu*. Praha, 2012. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta.

Kolektiv autorů. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006, 108 s. ISBN 80-725-4914-6.

KRAUS, Blahoslav. *Společnost, rodina a sociální deviace*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-411-3.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. A přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2919-9.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ (eds.). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7002-X.

RÁF, Josef. *Analýza informovanosti veřejnosti v oblasti domácího násilí*. Brno, 2013. Diplomová práce. Univerzita Tomáši Bati ve Zlíně. Vedoucí práce PhDr. Alena Plšková.

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 186 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7367-690-2.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0696-5.

VANÍČKOVÁ, Eva, Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ a Hana PROVAZNÍKOVÁ. *Násilí v rodině: Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 382-180-94.

VYHNALOVÁ, Lenka. *Domácí násilí na ženách a informovanost o něm mezi potenciálními oběťmi*. Praha, 2011. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra sociální práce. Vedoucí práce PhDr. Olga Havránková.

VYKOPALOVÁ, Hana. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0337-4.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Domácí násilí. *Bílý kruh bezpečí* [online]. 2009 [cit. 2015-08-29]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>

Domácí násilí. *Rosa-pomáháme ženám* [online]. 2014 [cit. 2015-08-29]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/>

DONA linka: Pomoc obětem domácího násilí [online]. 2007 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.donalinka.cz/>

ZÁKONY

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ze dne 14. března 2006. In: ÚZ Sagit číslo 1067, 2015.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky ze dne 17. července 2008. In: ÚZ Sagit číslo 1036, 2014.

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník ze dne 8. ledna 2009. In: ÚZ Sagit číslo 1006, 2014.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Dotazník

Příloha B: Přehled počtu vykázáni

PŘÍLOHY

Příloha A: Dotazník

DOTAZNÍK

1. Setkal/a jste se Vy osobně s domácím násilím?

➤ ano

• Pokud **ano** byl/a jste v roli:

- oběti
- svědka
- pachatele

➤ ne

2. Kdo se podle Vás stává nejčastěji obětí domácího násilí?

- muž
- žena
- dítě
- senior

3. Jakého vzdělání dle Vás nejčastěji dosahuje oběť domácího násilí?

- základní
- středoškolské
- vysokoškolské
- není souvislost mezi vzděláním a rolí oběti domácího násilí

4. Myslíte si, že pachatelé domácího násilí jsou ke svému agresivnímu jednání donuceni chováním oběti? (jinak řečeno: oběť sama pachatele vyprovokovala k agresivnímu jednání)

- ano
- ne

5. Jakého vzdělání dle Vás nejčastěji dosahuje pachatel domácího násilí?

- základní
- středoškolské
- vysokoškolské
- není souvislost mezi vzděláním a rolí pachatele domácího násilí

6. Ve kterých rodinách podle Vás nejčastěji dochází k domácímu násilí?

V rodinách:

- s nízkým příjmem
- s průměrným příjmem
- s nadprůměrným příjmem
- příjem rodiny nesouvisí s výskytem domácího násilí v ní

7. Co považujete za hlavní příčinu domácího násilí? Uveďte prosím maximálně tři příčiny.

8. Jaké si myslíte, že jsou nejčastější znaky domácího násilí? Uveďte prosím maximálně pět znaků.

9. Jaké si myslíte, že jsou nejčastější formy domácího násilí? Uveďte prosím maximálně tři formy.

10. Je podle Vás médii dostatečně prezentována problematika domácího násilí?

- ano
- ne

11. Odkud nejčastěji získáváte informace o domácím násilí?

12. Víte, co je intervenční centrum?

- ano
- ne

13. Znáte nějakou organizaci, která pomáhá osobám ohroženým domácím násilím?

- ano
  - Uveďte prosím, jaké organizace znáte.
- ne

14. Pokud by ve Vašem okolí docházelo k domácímu násilí, oznámili byste to?

- ano
- ne

Příloha B: Přehled počtu vykázání

PŘEHLED POČTU VYKÁZÁNÍ POLICIÍ ČR DLE KRAJŮ V ROCE 2015

KRAJ	Zpracoval Bílý kruh bezpečí ve spolupráci s APIC ČR - 24. 01. 2015												2015	celkem v letech										Celkem 2007-15
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015		
Jihočeský	1	5	6	3	6	6	4	4	5	5	4	4	53	50	37	35	84	72	64	63	56	54	515	
Jihomoravský	8	8	6	13	8	16	16	3	8	8	12	13	119	82	72	82	87	118	150	128	118	124	961	
Karlovarský	7	7	9	7	9	3	8	8	6	6	9	13	92	32	46	49	79	137	111	97	114	93	758	
Královéhradecký	4	0	5	7	2	5	2	2	2	2	2	0	33	34	22	16	44	45	52	41	35	32	321	
Liberecký	4	5	7	5	8	4	6	3	3	8	8	15	76	30	36	68	62	82	104	113	100	79	674	
Moravskoslezský	7	7	9	11	8	9	10	18	8	11	11	10	119	213	110	111	108	135	97	107	124	112	1117	
Olomoucký	9	8	12	20	9	3	5	3	11	12	5	10	107	44	35	43	61	112	100	94	87	109	685	
Pardubický	5	9	8	12	4	4	3	3	2	4	3	11	68	61	39	44	73	92	104	83	80	69	645	
Plzeňský	4	3	2	1	2	3	0	3	2	3	0	4	27	16	22	14	27	23	30	39	42	31	244	
Hlavní město Praha	18	11	20	18	12	14	17	21	15	15	12	22	195	59	34	48	104	123	138	155	213	192	1066	
Středočeský	8	9	8	11	10	8	9	5	8	4	11	13	104	79	67	59	64	121	106	111	119	104	830	
Ústecký	12	11	15	20	12	11	16	11	7	15	22	14	166	81	87	134	133	202	204	156	137	163	1287	
Vysočina	6	7	7	7	13	8	7	2	1	3	6	3	70	32	26	39	51	42	43	73	74	77	457	
Zlínský	5	2	5	4	5	8	4	12	4	6	10	12	77	49	46	36	81	126	102	101	83	67	691	
CELKEM VYKÁZÁNÍ	98	92	119	139	108	102	107	98	82	102	115	144	1306	862	679	778	1058	1430	1405	1361	1382	1306	10261	
z toho opakovaná	12	9	16	24	12	13	19	10	12	16	18	19												
tj. v %	12%	10%	13%	18%	13%	13%	18%	10%	15%	16%	16%	13%												

Od 1. 1. 2007 do 31. 12. 2015 celkem: 10 261